
VÍBĚR Z ČS.

ČTENÁŘSKÉ

SAMOBSLUHY

1982 / 2

N Á V O D K P O U Ž I T Í :

PŘEČTI, ROZEPIŠ, ROZDEJ

nebo

PŘEČTI, ROZEPIŠ NĚCO A ROZDEJ, PŘEDLOHU PŘEDEJ DÁL

nebo alespoň

PŘEČTI A PŘEDEJ !

NENÍ URČENO K USKLADŇOVÁNÍ

O r g a n i z a c e a p l á n o v á n í v ý z k u m u

Základní výzkum v naší zemi je soustředěn především v ČSAV a některých větších výzkumných ústavech. Je organizován a řízen pomocí plánů zákl. výzkumu a rozčleněn podle témat až do státního úkolu zákl. výzkumu. Je poměrně dobře známo, že úspěchy naší země ve světovém nebo evr. měřítku jsou v naší době v podstatě nepřímo úměrné pevnosti vazby v byrokratickém aparátu. Plány a především dlouholeté plány jsou prvním úskalím rozvoje zákl. výzkumu. Jejich zákl. nedostatkem jsou tyto skutečnosti: nerespektování přirozeného vývoje výzkumu, jehož pokroky jsou do značné míry živelné a závislé na neplánovatelných úspěších jednotlivců, zařazování a prosazování témat, která nesou okamžité a technolog. výsledky avšak zanedbávají zkoumání zákl. zákonitostí a širší souvislosti (např. nepříznivé důsledky na životní prostředí), zařazování dlouhodobých perspektiv, které jsou nepružné a mohou se stát brzdou skutečného vývoje, pozdní zařazování témat moderních vyvíjejících se směrů, zavádění různých priorit vzhledem ke zpožděnému nástupu v oborech, které se ve světě rychleji rozvíjejí. Uvedené nedostatky mají za následek zhruba tento vývoj: na základě předpokladů, příp. samic jednotlivců ze zákl. výzkumu, se vytváří dlouhodobý pětiletý plán zákl. výzkumu. Jeho základní rysy jsou silně ovlivněny požadavky a tlaky ze strany nejvyšších orgánů. Největší tak je obvykle vyvíjen na rychlý vývoj v těch oborech, které vznikly případně se rozvíjejí ve světě během posledních let ve kterých jsme nezachytili nástup. Protože během pěti let nastoupil vyspělý svět již obvykle cestu průmyslové výroby, jsou tyto obory u nás finančně i personálně preferovány - ovšem na úkor "méně" významných nebo tzv. "klasických" či "okrajových" oborů. V následujících pěti letech zaznamená preferovaný obor rychlý rozvoj, avšak obvykle se mu nepodaří dosáhnout současnou světovou úroveň (ta obvykle není vzhledem k málo častým a nedostatečně hlubokým mez. kontaktům). Není řídkým zjevem, kdy výsledkem je pouze výchova odborníků, kteří jsou schopni zavést a provozovat výrobu v rámci zakoupené licence. Není třeba zdůrazňovat, že koupě licence před pěti léty a okamžité vyslání odborníků do zahraničí a zaškolení by v tomto případě přišlo levněji. I v lepším případě však daný obor čeká v dalším období nesnadný úkol dohánět zpoždění a zavádět průmyslovou výrobu do

NEOCHOVNÝCH a z hlediska průmyslového vývoje ztrnulých podniků. Vývoj v tzv. preferovaných oborech se pro nepříznivou finanční a personální situaci zpomalí nebo zastaví a je závislý pouze na nadšení jednotlivců. Dojde-li během této řádky v některém z těchto oborů ve světě k významnému objevu a bouřlivému rozvoji, pouze přihlížíme. Až do konce pětiletého plánu nedojde totiž k větším změnám. Teprve pětileté období může tento obor - ve světě se již průmyslově rozvíjející - preferovat a situace se opakuje. Takovým vývojem prošla již např. kybernetika, elektronika, ekologie, nyní biologie a genetika, sdělovací technika etc. Na otázku, jak se vymáknout z nepříjemného kruhu, existuje odpověď: vysílat do světa odborníky a přijímat odborníky, kteří by se konkrétně podíleli na nejrozdělnějších projektech - nikoli tedy platit zdvořilostní návštěvy vedoucích pracovníků v rámci tzv. "vědecké turistiky". Tito odborníci by byli schopni okamžitě zachytit rozvoj, příp. se na něm aktivně podílet. Dále je nutno umožnit okamžitý rozvoj oboru i ve vlastní zemi, i když nebyl původně plánován. Třetí nutností je rychlé zavedení do průmyslu. Zákl. organizační nedostatky lze shrnout do dvou kritérií: dlouhodobé a nepružné plány a nedostatek a neúroveň zahraničních kontaktů (včetně odborné literatury).

Financování výzkumu

Z předchozím problémem souvisí i otázka financování výzkumu. Zákl. výzkum v naší zemi - jak je tomu částečně i ve světě - je dotován státem. Tato skutečnost sice umožňuje nerušený rozvoj některých zákl. oborů, avšak může vést ke stagnaci - jestliže dotovaný výzkum je v rukou nezodpovědného, lhostejného a neschopného pracovníka. Bylo by tedy užitečné, aby část finančních prostředků si i zákl. výzkum získával sám ve spolupráci s průmyslem - to by ovšem předpokládalo vyšší úroveň a vedením složek mnohých průmyslových podniků. Nehledě k tomu, že ústavy ozbrojených sil jsou financovány z jiných prostředků. Všeobecná situace je nyní nepříznivá. Zhruba od roku 1970 se např. získávají se stále většími potížemi přístroje a zařízení. Jedná se zejména o přístroje, které je nutno kupovat za valuty. Jen tento způsob nabízí nejširší sortiment, vysokou kvalitu a rychlé dodávky nových přístrojů. Část valut, které výzkumné ústavy dostávají pravidelně na nákup přístrojů, jsou plánovány a v současné době jsou tak nízké, že stačí jen na nákup náhradních dílů k již zakoupeným přístrojům. Nové a drahé přístroje podléhají zvláštnímu schválení - dosáhnout zakoupení přístroje v konkurenci s jinými ústavami nebo odděleními je pak často více věcí osobních kontaktů a mocenské pozice,

NEŠLI ODBORNĚHO ZODŮVODNĚNÍ. Přístroje z soc. států jsou vyráběny v nedostačujícím a většinou klasickým provedení a jejich dodací lhůty jsou často i několikaleté. I zde se finanční situace v posledních letech zhoršila. V podobné situaci je i nákup materiálu a drobnějších pomůcek. Zvláštní situace vznikla např. v době nedávné minulosti v nákupu kapesních kalkulaček. Pro nekvalifikovanost pracovníků v některých ústředních ministerstvech vznikl dojem, že se jedná pouze o "hračky", a takže např. jedno ministerstvo zakázalo (!) nákup kalkulaček ~~z peněz na vědu~~ pro vědecké výpočty s odůvodněním, že nákup kalkulaček z peněz na vědu a výzkum je "nedůstojný". Příslušnému ústavu byla celá částka (zřejmě z trezoru) odebrána a věnována na jiné účely. I v nákupu přístrojů se velmi nepříznivě projevují neružné dlouhodobé plány. V poslední době je třeba plánovat i mnohé maličkosti, jejichž potřeba není předem známa, na 1 - 2 roky dopředu. Je zřejmé, že často ani u větších přístrojů není většinou jejich potřebnost možno odhadnout pět roků předem! Několikaleté zpoždění dodávek pak znamená nezdárka i, že získaný přístroj již není k užitku. Zbytečně se potom zvyšují materiálové a přístrojové požadavky (dělají se zásoby) a výzkum se prodlužuje.

Špatné financování pracovníků ve vědě a výzkumu je již dostatečně známo a často působí emigraci pracovníků ve vědě a výzkumu do výroby, do jiných oborů nebo do zahraničí. Plat vědeckého pracovníka s několikaletou praxí (s hodností kandidáta věd) se pohybuje kolem 3.000 Kčs za měsíc, což vzhledem k tomu, že oproti výrobní sféře nelze přičítat pravidelné prémie, není příliš výhodná situace. Systém zvláštních odměn je u vědeckých pracovníků do značné míry závislý na vůli vedoucích pracovníků - odměny se pohybují kolem 2.000 - 3.000 Kčs za rok. Často se praktikuje takový systém odměn, který bere v úvahu pouze určitou funkci a mocenskou pozici. Tak např. zástupce ředitele ústavu si "naordinoval" až polovinu veškerých odměn. Výbor ROH přes veškeré protesty tyto odměny schválil. Jiné možnosti výtěžku - např. formou smlouvy o dílo - jsou v současné době omezeny na minimum. Spolupráce s průmyslem není oblíbená, neboť většina odměn za práci pracovníka jde na fond ROH a část dostává pracovník, který práci vykonal (jiná je situace v ztřv. vedlejší hospodářské činnosti na vysokých školách, kde pracovníci dostávají za práci mimo pracovní dobu svoji hodinovou mzdu). Přivydělávat si vědeckými publikacemi nebo patenty je nereálná představa. Za publikaci střední délky (kolem osmi stran na stroji) platí čl. odborný časopis kolem 400 - 600 Kčs, zahraniční časopisy většinou neplatí vůbec.

Přítom čtyři původní publikace pro vědeckého pracovníka za rok není tak špatný průměr. Zvést vynález do výroby je jednak precná a ne-
 snadná záležitost, dalším nesnadným krokem je získat za vynález od-
 povídací odměnu, kterou autoři získávají mnohdy až po letech
 (často i soudně).

Dle vyhlášky o odměňování vynálezů je možno autory odměnit ma-
 ximálně podle tzv. čistého společenského prospěchu za nejvýhodnější
 rok využívání vynálezů během posledních pěti sledovaných let, při-
 čemž se tento "výhodný rok" musí 4-5 let očekávat autorem. Je pravdě-
 podobné, že v porovnání s ostatními tvůrčími obory, jsou vědečtí pre-
 covníci nejhůře placeni. Tato situace se odráží jak v zájmu o tyto
 obory, tak v celkové ka^vlitě výzkumných pracovníků. Situace ve fi-
 nancování odborných a technických pracovníků je obdobná.

Financování zahraničních cest se děje prostřednictvím plánova-
 ných fondů nebo na základě výměn. Obojí vyžaduje plánování, často
 dlouhodobé (nejméně rok předem) a je tedy nepružné. Finanční fondy
 na cesty do "valutové ciziny" jsou v posledních letech mizivé.
 Jsou sice poskytována různá zahraniční stipendia, avšak jejich
 seznam nemají řadoví pracovníci buď k dispozici, a nebo pokud si
 stipendium opatří jednotlivci sami, na základě vědeckých kontaktů,
 nebývá schváleno. Je možno dosáhnout financování zahraniční cesty
 rovněž ministerstvem, průmyslovým podnikem nebo ČSTVS, avšak tato
 možnost je přístupná spíše vedoucím než běžným pracovníkům, kteří by
 po odborné stránce znamenali v zahraničí mnohdy víc. Kontakty se
 zemí soc. tábora tábora jsou častější a snadnější, nevyžadují va-
 luty. Dlouhodobé plánování však i zde znamená nepružné kontakty
 nebo presentaci posledních výsledků.

Dochází k situacím, kdy odpovědní pracovníci svým kolegům
 stipendium zamíří a přihlásí se sami, nebo přihlášku nabídnou vybra-
 němu spolupracovníkovi. Někdy zahraniční stipendia spíše propadnou,
 než aby byla nabídnuta ostatním. Schvalovací řízení ~~závisí~~ prováděné
 státními a politickými orgány ještě dále preferují odpovědné pracov-
 níky a jejich chráněnce před ostatními. Častou praxí je, že se podá-
 klady pro schválení "ztratí", nebo obvykle několikaměsíční lhůta není
 dostatečná pro schválení.

Členství v mezinárodních organizacích je další formou meziná-
 rodní spolupráce. Je zřejmé z naší strany pozorně sledováno a regu-
 lováno. Pravděpodobně musí být každý náš pracovník do mezinárodního
 orgánu doma schválen, především na základě tzv. "kádrových hledisek".

Publikační činnost

Publikace výsledků se děje prostřednictvím výzkumných zpráv, publikací domácích a zahraničních a pomocí autorských odevědění nebo objevů. Chybí však spojovací články, jenž by dával možnost uplatnit výsledky rychle v průmyslu. Tento známý nedostatek je způsoben zejména nízkou odbornou kvalifikací vedoucích organizačních pracovníků průmyslových podniků, kteří mnohdy teoretickým výsledkům nerozumí a nejsou tedy schopni je ocenit. Avšak ani příp. dobrá odborná úroveň pracovníka v průmyslu není rozhodujícím hlediskem, proto o výsledky vědeckého výzkumu není zájem. Nejednou se již stalo, že jsou znovu objeveny a realizovány v cizině, odkud je za vřeloty nakupujeme. Situace svědčí o tom, že ten který podnik není schopen na základě vědeckých výzkumů vypracovat technologický postup, takže si musí zakoupit předpis již hotový.

Odborné publikace podléhají schválení ústavní rady nebo ředitelství ústavu. Někdy se takto může uplatnit publikační persekuce určitých pracovníků, především rozhoduje-li o publikování jedna osoba. Takto lze poškodit pracovníky, kteří nemají možnost zahraniční cesty a publikace, zejména zahraniční, jsou pro ně jedinou možností odborné prezentace. Odmítnutí publikací lze většinou dost snadno zdůvodnit "nízkou úrovní" nebo tvrzením, že publikace obsahuje skutečnosti, které by se zejména v zahraničí neměly zveřejňovat. Materiální podpora vědeckých pracovníků při publikování je malá. Nezřídká si musí autor zajistit i přepis na stroji, nakreslení obrázků a sám si zaplatit překlad.

Samostatnou kapitolou je publikace pomocí přednášek. Zatímco účast na domácích podnikcích až na výjimky není problémem, účast v zahraničí často bývá jen snem. Stává se, že se autor nesmí zúčastnit vědecké schůzky do jejíhož programu bylo jeho sdělení začleněno. Autor sám se mnohdy dostává do situace (nepříjemné), kdy si musí vymýšlet důvody své náhlé nepřítomnosti (omluvný dopis obsahující skutečné důvody by nebyl schválen).

Publikace výsledků směrem "nahoru" formou nejvýznamnějších hlášení a rámcových zpráv je většinou formální. V podstatě se počítá s tím, že v nadřízeném orgánu nebude zprávu číst pracovník s dostatečnou vědeckou nebo odbornou kvalifikací. Z odborného hlediska jsou tato hlášení bezcenná, mají však převážně rozhodující vliv na další financování a zařazování příslušného tématu. Morálně velmi pochybenou stránkou publikační činnosti je skutečnost, že na publikaci se velmi často připisují osoby, které se ne/podílely na její

TVORBĚ - vedoucí pracovníci, kteří pro "organizátorskou a společenskou činnost" nemají již na vědeckou práci čas a nejsou dostatečně poctiví, aby si přiznali, že se jedná o příživnictví. Situace jde mnohdy tak daleko, že vedoucí pracovník supluje před veřejností svoje všechny podřízené, sčkoliv k tomu nemá a mnohdy ani nemůže mít kvalifikaci. asistují případy, kdy vysoce postavený pracovník objíždí symposia a zahraniční firmy s přednáškami obsahujícími souhrny práce vědeckých a odborných pracovníků svého ústavu. Rovněž sám systém publikací některých výsledků vede k tomu, že skuteční autoři nejsou vůbec zaznamenáni (je zaznamenán jen odpovědný pracovník, který nemusí být autorem).

K á d r o v a c í č i n n o s t

Úzce souvisí s předcházející kapitolou. Je to pravděpodobně nejméně zveřejňovaná činnost - alespoň řadovým pracovníkům. Je zcela zřejmé, že mezi zveřejňovanými kádrovými materiály a skutečnými posudy pracovníků je rozpor. I když např. někdy posudky sdělované "potřeбенému" obsahují příjemná adjektiva "pracovitý, talentovaný, oblíbený" atd. a výsledkem řízení je závěr, že pracovník se může nerušeně dál věnovat své práci (jestiže se rovněž bude společensky angažovat), časem nabude kádrovaný brzy dojmu, že s ním všechno v pořádku není. Nemohou mu totiž ujít rozpory mezi ním a preferovanými kolegy v podniku se politicky angažujícími. Rozdíl v možnosti získat pomocníky, přístroje, místo, účastnit se konferencí, stáží, především pak rozdíl v možnosti jakéhokoli postupu - např. hodnost doktora věd, podle výroků kádrových referentů, je podmíněna absolvováním příslušného politického školení, k tomu však musí být pracovník vyzván, nemůže se tedy o něj ucházet sám. Dle předetných zkušeností lze říci, že odborné kritérium zde není nejdůležitější, rozhodující výběr byl již proveden výběrem pro školení. V poslední době se ukazuje, že i pro dosažení nižších stupňů vědeckého zařazení je politické hledisko rozhodující. Dobrý vědecký pracovník je však nejlépe angažován svou prací a výsledky. Špatný vědec naproti tomu nemůže být nikdy "kladně společensky angažován". Jeho angažovanost je pouze ná-těr, který má zcela jiné motivy než vědeckou poctivost: touhu po moci, penězích, pochvale, klidu bezkonfliktního vegetování. Zmíněný rozpor mezi zveřejňovaným zhodnocením a skutečnými výsledky kádrování vede k podezření, že kádrová politika má dvě tváře. Na jedné je vše - na druhé, té nevěřejné však pracovník zřejmě díky tajným posud-

kům a jednáním dostává nálepku "neperspektivní, ostatní, na dožití", což znamená stop jakémukoli postupu bez ohledu na cokoliv. Stejně jako je nepoctivý sám tento princip absolutního odsouzení v drtivé většině právě poctivých a talentovaných pracovníků, jsou nepoctivé i cesty, kterými se dospívá k takovému hodnocení - závist, osobní antipatie, strach z konkurence, pomsta aj. V apriorním mocenském kádrovacím předpisu, kdo smí a kdo nesmí je již obsažen princip stagnace, jímž si sama mocenská struktura škodí.

S p r á v n í č i n n o s t

Jednotlivé ústavy jsou centrálně spravovány presidiem ČSAV. Záležitosti týkající se vnitřních věcí ústavu (především samotné pracovní činnosti) si ústavy spravují samy. V některých ústavěch pracují pracovníci vnitřní správy dobře, avšak jsou případy, kdy např. při plánování přístrojů musí vědecký pracovník znát i poslední cenu přístroje v přepočtu na naši měnu, kdy na hospodářském odd. neexistují katalogy přístrojů a vyb./av., kdy pracovník správy při malé změně sortimentu výrobce požadavek prostě zruší, aniž by informoval pracovníky, kdy se ve skladu požadavek nejjednodušší položky vyřizuje až druhý den atd. Samozřejmě, že při charakteru výzkumné práce, která vyžaduje rychlé změny v zaměření práce, je nepružnost správního aprátu počítována hář nežli ve výrobě.

Mnohá záležitosti je ovšem spravována centrálně. Tato správa má do značné míry formální charakter. Téměř denně přicházejí oběžníky, vyžadující různá hlášení a údaje. Jen menšina je jich skutečně konkrétní, týkajících se přímo předmětu výzkumu a jeho potřeb. O formálnost těchto oběžníků svědčí již to, že se rozesílají stejně, syklostylované všem úřadům, mnohdy jsou to skutečně výplody úředního šimla. Příslušný referent ústavu má např. vyplnit dlouhou tabulku o úrazech, kde má uvádět procenta úrazů vzniklých při cestě do práce, při rekreační činnosti, při laboratorní činnosti, v dílnách, v administrativě apod., procenta růstu nebo poklesu úrazů a další většinou zbytečné údaje. U malých ústavů, kde dojde za rok k jednomu až dvěma úrazům, působí taková hlášení směšně a přispívají ke zkreslení centrálně činěných závěrů. Jiná podrobná hlášení s tabulkami se týkají soutěží, zakládání různých brigád a hnutí a zřejmě mají pouze zdůvodnit existenci referenta na ústředí, který si je vymýšlí. Byrokracie v tomto směru došla již tak daleko, že např. odpovědný pracovník ústavu musí zdůvodňovat, proč nedošlo k "plánovanému nárůstu" počtu

vynálezů, jako by se vytvoření vynálezů, o které téměř jistě nebude stejně zájem - rovnalo vyplnění tabulky vynálezů a hlášení. Je zřejmé, že se nerozeznává mezi administrativní a tvořivou prací, spíše se podřizuje tvořivá administrativní. Množství různých referátů na centrálním úřadě znamená ovšem spoustu práce pro příslušné dobrovolné funkcionáře na ústavech. A tak na jedné straně musí příslušný dobrovolný pracovník ztrácet čas, aby byla zdůvodněna existence nějakého centrálního referátu, na druhé straně přebírá dobrovolný funkcionář i faktickou odpovědnost za placeného referenta na ústředí např. referát pořádku ochrany, bezpečnost práce/. Ztrácí se tedy užitek za zmeškaný čas vědeckého pracovníka a platí se zbytečný nebo nečinný referát. Chybějící techničtí pracovníci v ústavech, kteří by prováděli práce laborantů, techniků a drobné úkoly v administrativě (vyřizování menších zakázek, inventury), jsou nahrazena formální a přebujelým aparátem na ústředí, který nikomu nepomůže, ale vyžaduje naopak od pracovníků práci, aby se sám udržel. Omezení centrálního aparátu, individuální přístup k ústavům a větší samostatnost ústavů by věci jen prospěly.

K o l e k t i v n í p r á c e p ř i v ý z k u m u

Je známou skutečností z historie vědy 20. století, že nejvýznačnější objevy vědy vznikají ve stimulující atmosféře tvůrčích kolektivů, jejichž členové jsou orientováni na stejnou problematiku a vzájemně si rozumí. Takové kolektivy vznikají z pravidla šťastnou náhodou, často jako skupina "žáků" některého odborně i pedagogicky vynikajícího badatele (zakladatele "určité školy"). Atmosféra kolektivní práce a tvůrčí prostředí poskytuje dokonce silnější motivaci pro vědeckou práci než hmotná zainteresovanost.

Současná organizace vědeckého výzkumu u nás klade neodůvodněně někdy až absurdně zbytečné překážky vzniku takových kolektivů. Oprávnění školitelé a aspiranti, kteří by mohli vytvořit příznivé podmínky pro vznik tvůrčích kolektivů, jsou jmenováni podle kritérií, která až v druhé řadě přihlížejí k jejich odborné úrovni a zpravidla nikdy k jejich schopnostem nadchnout spolupracovníky pro nějaký problém. Různá organizační opatření - např. požadavek přísného dodržování pracovní doby (již sám o sobě v některých oborech spíše ke škodě než k dobru), někdy sčásti, jindy úplně znemožňují, aby se stýkali pracovníci různých pracovišť (akademie, vysokých škol apod) na společných seminářích, kde by docházelo k plodné výměně názorů. Po-

kuď přeci jen vznikne nějaký nadějný tvůrčí kolektiv na některém pracovišti, je téměř pravidlem, že je organizačně rozštěpen. S obdobnými obtížemi se setkává nejen pracovní spolupřáce specialistů v témže oboru, avšak i velice žáduci, ale u nás neobyčejně vzácná setkání a debaty interdisciplinárního charakteru.

Existuje sice možnost setkávat se v soukromí, po bytech (vědecká pracoviště jsou mimo pracovní dobu nepřístupná), takové schůzky však způsobují spíše podezření, než aby byly podporovány a jsou známé dokonce případy, kdy se staly předmětem vyšetřování bezpečnostních orgánů. Oficiální vědecké společnosti, které by měly podobné akce podporovat, jsou svázány nesčetnými omezujícími předpisy, což m.j. souvisí s tím, že nejsou nezávislé: většinou jsou podřízeny ČSAV s výjimkou ČSVTS, které si však svou aložitou administrativní strukturu vytváří sama a zpravidla nemají zájem hledat nové způsoby práce.

Ze zmínku stojí obtíže spojené se spoluprací se zahraničními vědeckými pracovníky. Na našich vědeckých a výzkumných pracovištích existují neobyčejně striktní předpisy o styku s cizími státními příslušníky, ať jde již o kontakt vědecký nebo společenský. Přinejmenším je třeba takový styk jednotlivě hlásit (existují k tomu speciální formuláře, obsahující mimo jiné ponižující dotaz, zda při styku došlo k nějaké nřinořádné "události"). Povinnost evidence se vztahuje i na pouhopouhou korespondenci se zahraničím (úřední i soukromou poštou). Je pravda, že takovouto oznamovací povinnost je možno považovat za administrativní formalitu (řada vědeckých pracovníků ji tak bere), pravdou však také je, že osobní i vědecké kontakty se zahraničím se v jejím důsledku zredukovaly na minimum - na zlomek žáducího rozsahu. Přitom je každému zcela jasné, v jakém směru při takovém kontaktu probíhá tok informací.

. . .

Jak patrně, rozbor si všímá především oblasti přírodních věd, kde lze přeci jen očekávat jistou míru věcnosti a pravdivosti. Situace v oboru společenských věd je v naprosté většině daleko kritičtější. Je totiž otázkou, zdaž lze vůbec hovořit o vědě a výřkumu, když činnost "vědeckých" pracovníků má pouze naplnřovat mocensky předem dočdržovaná schemata. Vědyť nelze hovořit ani o marxistickém výřkumu: ani v tomto směru nejde přeci o seriózní vědeckou práci, nřbrž o poslušné plnění momentálních "ideologických" direktiv. Tato neblšhá společensko-vědní situace má ovšem svůj negativní vliv na vědu vůbec: omezuje tvůrčího ducha vědy ve společnosti a preferuje oportunní nevědecké posluhování moci.

Dokument Charty 77 č. 29/82

(Dopis Charty 77 k pokračování madridských jednání signatářů
helsinského závěrečného smlouvy konference o bezpečnosti a spo-
lupráci v Evropě)

Vládě ČSSR

V Praze dne 22. října 1982

Obracíme se k Vám jménem občanů usilujících o to, aby orgá-
ny našeho čs. státu respektovaly svůj podpis na Závěrečném aktu
konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (ZA KBSE) z Helsink
a dodržovaly vůči všem občanům závazky, zásady a normy stanovené
řádně ratifikovanými mezinárodními smlouvami o lidských právech.

Charta 77 vznikla jako odpověď československých občanů na
výzvu, kterou představuje ZA KBSE; smyslem jejího již několikleté-
ho úsilí je, aby principy, obsažené v ZA KBSE vešly do života i v
naší vlasti.

Podobně jako mnozí další obyvatelé naší republiky jsme s po-
zorností četli v projevu ministra zahraničních věcí ČSSR ve všeob-
ecné rozpravě Valného shromáždění Spojených národů dne 7.10.82
slova o zájmu naší vlády, aby nadcházející obnovená schůzka účes-
tníků ZA KBSE v Madridu "probíhala v duchu konstruktivního dialogu"
a "potvrdila pokračování procesu détente", "aby skončila úspěšně
v nejbližší době přijetím obsáhlého a vyváženého závěrečného dok-
umentu".

S tím nelze nesouhlasit. Odpovídá to koneckonců i podnětům a
návrhům, jež mluvčí Charty 77 vyjádřili v dopise sdělovaném Vám
v předvečer zahájení madridských jednání 17.9.1980 a znovu před
obnovením madridské konference 22.2.1981.

ZA KBSE je velmi důležitá a smysluplná událost, která může
napomoci důstojnému životu i bezpečné existenci lidstva. Jsme
stoupenci mírové koexistence. Věříme, že ZA KBSE může přispět k do-
sažení těchto cílů. Právě jakožto občanská země, která koncem třicá-
tých let katastrofálně doplatila na snahu po míru za každou cenu,
víme, že slovo mír není zdaleka jednoznačné. Může sloužit propa-
gandistické rétorice, k zakrývání velmocenské rozpínavosti, pohr-
dávéní vlády nad lidmi a duchovního ujařmení, může se stát nálep-
kou pro spojení mocných vůči slabším. Může být též výrazem resig-
nace, vzdání se lidské důstojnosti a výrazem výprodeje všech lidských
hodnot ve jménu sobecké sebezáchovy.

N Hovoří-li čs. představitel vlády o v y v á ž e n o s t i při-
 pravovaného závěrečného dokumentu, o nějž v nastávající fázi madrid-
 ského jednání hlavně půjde, znamená to, že uznává, že v něm má na-
 jít výraz každý ze základních principů mírového soužití a spoluprá-
 ce, jak je definoval ZÁKSE² z Helsink. Týká se to tedy také závazků
 účastněných vlád respektovat základní práva a svobody všech svých
 občanů, jak jsou deklarovány ve Všeobecné deklaraci lidských práv
 a v Mezinárodních paktech o lidských právech. Plnění těchto úmluv,
 kterými jsou vlády zavázány občany svých států, deklaruje právem
 ZA KSE jako neopominutelnou, nutnou a součást opravdového mírového
 soužití a spolupráce. Dosavadní jednání jak v Bělehradě, tak v Mad-
 ridu však ukázala, že není shody mezi účastníky, pokud jde o obsah
 a realizaci právě tohoto principu, zřetelně vyjádřeného v ZA KSE.
 Domníváme se proto, že přínosem právě naší země na KSE by měl dů-
 raz na to, že učinit slovo mír jednoznačným lze jen tehdy, budou-li
 státníci i řadoví občané pojímat a utvářet mír nejen jako příměří me-
 zi (národy) státy, nýbrž jakotakový život uvnitř států, kde by prō-
 ritními hodnotami byly svoboda, lidská důstojnost, odpovědnost, obě-
 tavost pro druhé a úcta k právu. Mírové snahy státníků se stanou vě-
 rohodnými teprve tehdy, budou-li doprovázeny a předcházeny mírovým
 vztahem vlád k vlastním občanům, založeným na oboustranném respektu
 k zákonům a právu. Napětí mezi státy se může neutralizovat, nebudou-
 li latentním zdrojem konfliktů napětí mezi vládnoucími a ovládanými,
 libovůle a nespolehlivost občansky nekontrolovatelné moci, která
 nerespektuje ani zákony, které sama vydává, o níž se tedy nelze nadít,
 že by dodržovala jakékoli dohody, natož mezinárodní. Domníváme se
 proto, že by naše delegace v Madridu přispěla k "duchu konstruktivní-
 ho dialogu", požadovaného naší vládou, kdyby pomohla tomu, aby zá-
 věrečný dokument mezinárodního zasedání obsahoval mimo jiné závazek
 všech účastněných vlád důsledně plnit Mezinárodní² pakty o lidských
 právech a že dohodnuté lhůty uvést s nimi v plný soulad právní řád
 i praxí svých orgánů, zejména bezpečnostních a justičních. Účinnosti
 takového dohodnutého závazku by jistě napomohlo ustavení koordinač-
 ního výboru KSE, jenž by sledoval plnění a byl ve styku s občanský-
 mi iniciativami, vzniklými a působícími ve většině účastněných zemí
 jako projev skutečnosti, že nejen vlády, ale i lidé těchto zemí se
 chce aktivně účastnit udržování a rozšiřování vymožeností, obsaže-
 ných v ZA KSE. Není pochyb o tom, že jednání z předpokládá pro "ne-
 přetržité a tvořivé rozvíjení celoevropského procesu nastoupeného
 v Helsinkách", jak o něm hovořil představitel československé vlády

ve VS OSN, je vytváření a zvyšování vzájemné důvěry mezi účastněnými státy. Mezi opatření, způsobilá k tomu, a ke zvýšení věrohodnosti mírových slov i gest vlád v očích domácí i mezinárodní veřejnosti patří nesporně důkazy důsledného dodržování všech zásad i závazků, stanovených v ZA KBSE z Helsink. Nejvýrazněji a nejpůsobivěji prokáže skutečnou mírovou vůli vlád respektování práv i svobod vlastních občanů.

V tom směru by pozici naší delegace v Madridu i věrohodnost mírové politiky naší vlády podstatně posílilo, kdyby

- a) byli neprodleně propuštěni z vězení občané a zrušen rozsudek nad těmi, kteří požadovali důsledné plnění závazků převzatých československou vládou podpisem ZA KBSE z Helsink a kteří poukazovali na případy konkrétního porušování citovaných závazků: jsou to např. J. Adámek, J. Bárta, R. Battěk, V. Benda, O. Bednářová, Z. Čeřňovský, J. Dolista, J. Duka, M. Frič, J. Grunterád, V. Havel, R. Hložánek, J. Hrabina, M. Hýbek, Š. Jevorský, I. Jirous, J. Krumpálek, J. Litomiský, Fr. Lízna, D. Němcová, F. Pospíchal, G. Povala, G. Rompř, R. Smahel, Fr. Stárek, Dr. Trojan, P. Uhl, A. Zlatohlavý a další;
- b) bylo zastaveno trestní stíhání či policejní šikanování a existenční diskriminování občanů a jejich rodin za to, že se v souladu s ústavou dožadují plnění a dodržování principů ZA KBSE z Helsink, požadujícího respektování práv a svobod občanů účastněných vládami; týká se to např. těchto občanů: J. Bělíková, J. Hájek, I. Havel, O. Hlavlová, Ing. Holomek, J. Hořec, Z. Jičínský, E. Kantůrková, M. Kusý, K. Kyncl, L. Lis, V. Malý, J. Mlynárik, J. Müller, J. Němec, Jan Ruml, Jiří Ruml, J. Šavřda, J. Šiklová, M. Šimečka a další;
- c) vedoucí státní orgány plnily důsledně své své ústavní povinnosti podle čl. 29 Ústavy vůči občanům požadujícím dodržování uvedeného principu a upozorňujícím na jeho porušování;
- d) federální shromáždění, vláda a generální prokuratura přistoupily k věcnému objektivnímu přezkoumání platných zákonů v duchu ZA KBSE i mezinárodních paktů o lidských právech, především trestního zákona i zákona o SNB, jakož i zásad praxe justičních a bezpečnostních orgánů, a přizpůsobily je závazkům, jež na sebe vzal prezident republiky i vláda podpisem mezinárodních dokumentů, souvisejících věci míru a spolupráce mezi státy; považujeme za účelné, kdyby v tomto směru použil generální prokurátor (nebo jiná oprávněná instituce) hlavu 6 Ústavy ČSR o ústavním soudu, který však ještě nebyl uveden v činnost.

Jak uvedli mluvčí Charty 77 v dokumentech dřívějších i letoš-

ních, na pr. v dokumentu č. 15 z r. 1978, jakož i v dokumentech č. 12 nebo 22 z r. 1982, jsou účastníci této občanské iniciativy hotovi spolupracovat konstruktivně s příslušnými orgány při takovém díle, potvrzujícím opravdovost vůle Československa přispět věci míru a bezpečnosti v Evropě i ve světě.

Dr. Radim Pelouš
mluvčí Charty 77

Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Dr. Jiří Hájek
člen kolektivu mluvčích Charty 77

Dopis Jaroslava Šabaty Mezinárodnímu výboru proti represí

Comité international contre la répression
Président Jean Jacques Marie
61, rue Beaubourg
75 139 P a r i s s Cédex 03
F r a n c e

Vážený pane předsedo,

dozvěděl jsem se, že můj vězněný zeť Petr U h l se ohrazuje stížností na porušení zákona proti rozsudku, který byl vynesen nad ním a dalšími představiteli Charty 77 v roce 1979 pro údajné podvracení republiky. Připomínám, že to byl proces s Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných /zkratka VONS a podle soudních spisů trestní věc Ing. Petra Uhla a spol./ a že spolu s Petrem jsou dosud ve vězení spisovatel Václav Havel a matematik Václav Benda.

Nemám přístup k textu Petrovy stížnosti. Ale mohu si snadno představit, jak se na ni bude reagovat. Není to totiž zdaleka první stížnost tohoto druhu. Podávali je totiž ~~mnozí~~ mnozí jiní a sám jsem jí podával rovněž. A vždy bezvýsledně. Mám proto dobré důvody obrátit se Vaším prostřednictvím na mezinárodní demokratickou veřejnost a upozornit znovu na hlubší právně politický význam a základ věci.

Píšu pod bezprostředním dojmem zprávy, že naši polští přátelé Kuroň, Michnik, Lipski, Lityński, Wujec a snad i další byli obviněni

z pokusu o násilné svržení státního zřízení ve své zemi. V zápětí poté oznámila Jelena Bonnerová v Moskvě, že sovětské skupiny obránců lidských práv, jež vznikly po konferenci v Helsinkách, končí svou činnost; téměř všichni jejich členové se ocitli ve vězení ...

Stížnost Petra Uhla je s těmito událostmi spojena hlubokou vnitřní logikou. Už proces s VONSem, jímž u nás v jistém smyslu vyvrcholilo nepřátelství k Chartě 77, a tím i k nejvýznamnější československé pohelsinské občanské iniciativě, byl pocitován jako součást politiky, která "ducha Helsink" umrtvuje. Totéž platí o nejnovějším polském vývoji. A Jelena Bonnerová dokonce usoudila, že sovětské "helsinské skupiny" tohoto ducha *ne* dokonce přežily.

Komuniké ze setkání Gustava Husáka a Jánose Kádára z poloviny září uděruje, že v nynější napjaté mezinárodní situaci má mimořádný význam pokračovat v mezinárodním dialogu v duchu Závěrečného aktu helsinské konference. Není však žádným tajemstvím, že právě tomuto dialogu málo prospívá. Že o demokracii, demokratických právech a svobodách a národní nezávislosti se mluví různými jazyky. Víím velmi dobře, jak komplikovaný problém to je. Ostatně už Všeobecná deklarace lidských práv OSN vyzvedá nesmírný význam stejného chápání těchto práv a svobod pro důkladné splnění přijatých závazků a od té doby uplynulo mnoho vody. Avšak právě v naší době se problém vyhrocuje a dostává nový rozměr, neboť je stále zjevnější, že rozvoj nezávislých občanských, odborových, mírových i politických iniciativ v zemích, jež se deklarují jako socialistické, je nezastupitelnou komponentou životního evropského zápasu o demokracii a m í r - o d e - m o k r a t i c k ý m í r .

Trvalým průvodcem těchto iniciativ v naší zemi je právě politický spor o to, co je, a co není podvracení československé republiky. V popředí přitom stojí spor o výklad § 98 tr. zákona ČSSR (o podvracení). Na jeho základě byli odsouzeni nejen ing. Petr Uhl a s. v roce 1979. Tento paragraf přišel ke slovu mnohokrát. Shodou okolností stál na počátku této řady rovněž proces s ing. Petrem Uhlem a spol. Bylo to v roce 1970, když byla odsouzena skupina mladých oponentů nedemokratického řešení československé krize z konce šedesátých let. Už tenkrát byl požadavek společenské samosprávy kvalifikován jako útok proti socialistickým základům republiky. Všechny pozdější závažnější konflikty vyvěrající z neuspokojivého řešení československé krize byly řešeny převážně na základě tohoto paragrafu. Jako podvratná byla úředně napadena i Charta 77, která se postavila proti této nespravedlivé represivní praxi.

V souvislosti s procesem s Jifím Ledererem v roce 1978 jsem rozbohem judikatury Nejvyššího soudu ČSR dokazoval, že tato praxe je protidůstavní. Tehdejší argumenty nebudu opakovat, ale neztratily nic na své aktuálnosti. Opíraly se sice o soudní výroky z první poloviny sedmdesátých let, ale výkon československé soudní pravomoci se ani potom nezměnil, "duch Helsink" se naší jurisdikce nedotkl. Průkazně to demonstruje oficiální komentář k trestnímu zákonu z roku 1980. Vysvětlivky k judikatuře § 93 tr. zákona navazují na předhelsinskou praxi dokonale a systematicky.

Podle tohoto komentáře je zvláště nebezpečnou podvratnou činností *i d e o l o g i c k á d i v e r z e* (proloženo v úředním textu). Vyznačuje se prý šířením dezinformací, polopřevd, zveličováním některých chyb a nedostatků za účelem znevažování leninských principů socialismu; teč činnost údajně maskuje se zájmem o "zdokonalení" (uvozovky v textu) socialismu, ale jejím pravým cílem prý je napadát vedoucí úlohu KSČ, zpochybňovat marxismus-leninismus, podněcovat nacionalismus atd.

Mimochodem : V červenci se právě v Praze vyslovil představitel FKS Maxime Gremetz pro socialismus demokratický a samosprávný neboli pro socialismus s takovými znaky, jenž byl v Československu /a nejen zde/ odmítnut jako ústřední pojem takzvané ideologické diverze. M. Gremetz hovořil o boji za demokracii ve všech oblastech společenského života ve Francii jako o strategii pro francouzské komunisty závazné a v souladu s její logikou se přimlouval za reformy ve východoevropských zemích; a to i za demokratické politické reformy.

Jednání československého občana, jež odpovídá duchu těchto tezí vykezuje však z hlediska justiční a bezpečnostní praxe československých úřadů přinejmenším znaky trestné činnosti, není-li ovšem kvalifikováno přímo jako trestné. A to jsem citoval teze z oficiálního jednání delegace FKS a delegací KSČ, přičemž vztahy mezi oběma stromy, což bylo potvrzeno právě v těchto dnech, se rozvíjejí uspokojivě.

Absurdnost ? Ostatně citovaná judikatura absurdnost na absurdnost přímo vrší. Jak se například rozezná zveličování chyb a nedostatků od snahy kriticky rozpoznat a důsledně překonat jejich příčiny ? Jak se rozezná ve své podstatě spravedlivá kritika, ale nikoliv kritika ve všem všudy pravdivá a objektivní, od polopřevdy ? Co je opravdové, a co jen domělé zdokonalování socialismu ? Jak se určují kritéria socialismu, leninských prin-

cipů, marxismu-léninismu atp. při všeobecně známých ideologických rozporech uvnitř socialistického a komunistického hnutí? Kde je ve všech těchto otázkách nejvyšším soudcem? Státní bezpečnost a justice? Represivní orgány? Tyto orgány "vedené stranou"?

Za zmínku stojí ustanovení podle něhož lze přisoudit podvrtný charakter i otevřeným dopisům adresovaným odpovědným československým místům, jejichž opisy "jsou předávány dopisovatelům, popřípadě jiným orgánům imperialistických mocností" (cituji podle Komentáře k trestnímu zákonu, Praha 1980, str. 404; k uvedené stránce se pojí i předcházející citace).

Budí snad údiv, že se tu mezi úlohou akreditovaných dopisovatelů a úlohou "orgánů imperialistických mocností" (tedy nepřátelských veličin) klade rovnítko? Ale proč ne? Ignoruje-li se nezávislé kritické mínění občanů ve vlastní zemi, proč by se mělo brát v úvahu demokratické veřejné mínění za jejich hranicemi? Odvozovat nepohodlné mínění občanů z nepřátelské ideologie a z aktivity imperialistických diverzních center je ovšem pohodlnější. A pak je taky zcela logický soudní postih nejméně pohodlných kritiků jako agentů těchto center. Lze je ovšem sejmout i jako protějšky západoevropských teroristů (u nás to postihlo právě Petra Uhla).

Je odsouzeníhodné, že vystupují-li tyto nejhorší propagandistické způsoby, jež přecházejí v psychologickou válku proti vlastním občanům, v právnickém rouše. Bohužel to není náhoda. Smysl judikatury, již kritizují, je chránit oficiální politiku před občanskou nespokojeností, společenskou kritikou, jakoukoli opozicí. Nejde tu, jak se tvrdí, o hodnoty chráněné ústavou. Naopak. Všechny demokratické ústavní postuláty se znehodnocují právě sofistickým výkladem ústavního principu vedoucí úlohy komunistické strany. Tato strana určuje politiku vlády, kritizovat tuto politiku je tedy útokem proti její vedoucí úloze zakotvené v ústavě.

Jednoduché. Ba primitivní. S tím efektem, že z ústavy se činí právně nezpůsobilý dokument. Postuluje se monopol politické moci jedné strany a nemůže tedy platit, že *ž* všechna moc pochází z lidu. Československá ústava hovoří o *p r a c u j í c í m* lidu a navíc kodifikuje vedoucí úlohu dělnické třídy ve společnosti. Ale to absolutně nic nemění na tom, že zdrojem moci i podle této ústavy je všichni lidé (všichni pracující, všichni občané, všichni dělníci) a nikoli komunistická strana. I tato strana musí být podřízena lidu. Práva, jež svrchovanému lidu patří, si nemůže osobovat žádná politická strana, ať se nazývá jakkoli a prohlašuje o sobě cokoli, byť

i má svou vedoucí politickou úlohu zakotvenou v ústavě.

Jestliže se odvolávám na platnou ústavu, pak to ^{ne} znamená, že ji považuji za dokonalou a nezměnitelnou. V roce 1968 musela být doplněna o ústavní zákon o federativním uspořádání republiky; tímto zákonem byl právně kodifikován požadavek, který byl dlouho považován za protidůstavní. Ke škodě věci nebyl tenkrát navržen a prosazen ještě jeden ústavní zákon, jenž by čelil manipulaci s pojmy demokracie a socialismus a zjednal by jasno v celém systému výkonu moci. Nejasností je zde víc než dost. Charta 77 ve svém základním prohlášení právem konstatuje, že nástrojem omezení a potlačení řady občanských práv je systém faktického podřízení všech institucí a organizací ve státě politickým direktivám aparátu vládnoucí strany a rozhodnutí mocensky vlivných jedinců; že ústava ČSSR a ostatní zákony a právní normy neupravují ani obsah, ani tvorbu a aplikaci takových rozhodnutí, že jsou často ústní, občenům vesměs neznámá a jizirekontrolovatelná ...

Před námi se otevírá široké pole pro demokratické politické reformy, o nichž hovořil představitel Francouzské komunistické strany.

Tento úkol se nevyřeší prostou revizí jednoho procesu. Ale jeho řešení může tak začít. Je jistě chválihodné, že během letošního jara se vrátili z vězení i poslední z těch našich druhů, na něž byl na jaře 1981 (po zadržení Vašich dvou krajanů na československých hranicích) uvalena vazba. Proces s nimi se snadno mohl změnit v reprízu procesu s VONSem. Jen osoby by se změnily, na lavici obžalovaných by tentokrát seděl i bývalý ministr zahraničí dr. Jiří Hájek.

Báse-li věřit dnešnímu ministru zahraničí, v Praze se žádný politický proces nechystá. Anebo přesněji: V dohledné době se nechystá žádný větší proces se známějšími představiteli československé opozice. Avšak propuštění, o nichž jsem se zmínil, nebyli zproštěni obžaloby a jiní zůstávají ve vězení. Nebyl odčiněn rozsudek nad Rudolfem Battěkem, který nelze nazvat jinak než mstivý. Nebude odčiněn ani tím, bude-li mu dovoleno odejít do exilu před skončením výkonu trestu. Potřetí je vězněn Ivo Jirous a hrozí mu nejtěžší žalář. V létě byl odsouzen mladý dělník Petr Pospíchal pro údajná pobačování, a to už podruhé, tentokrát na půl druhého roku. Ve vězení jsou Jan Litomický, František Lizna a další, které osobně neznám.

Nasnadě je otázka: Nebylo prohlášení dr. Bohumila Chňoupka

na tiskové konferenci ve Vídni jen diplomatickým tahem? Pro lecko-
hojistě: Akutní nebezpečí "kontrarevoluce" v Polsku pominulo,
opozice byla postižena procesy a vlnou nucené emigrace, na listo-
ped se chýžstá návštěva československého prezidenta v Rakousku,
která musela být před rokem odložena ...

Avšak prostí lidé vkládali do Závěrečného aktu helsinské
konference rovněž naději, že vlády výchoevropských zemí změní
přístup k otázce občanských a politických práv a projeví v této
věci skutečnou velkorysost. Operuje se formulí o komplexním chápá-
ní závazků z Helsink. Není prý přípustné vytrhávat jednu otázku
(otázky lidských práv) z celku. Budiž. Ale nechť se formule o
komplexním pojetí Závěrečného aktu helsinské konference neklade
p r o t i nadějším velké většiny evropského lidu na obou stran-
nách hranice, která ho stále ještě nešťastně rozděluje. Pro náš
kontinent by bylo velkou úlevou, kdyby nastal čas úvah, které si
kladou vyšší cíle. Náš lid by byl bezpochyby šťastný, kdyby to
byla vláda československé republiky, jež by o komplexním pojetí
helsinských závazků a principů začala uvažovat v novém a konstruk-
tivnějším duchu. Byl by to dobrý příklad pro situaci, která v
nejednou ohledu připomíná slepou uličku. Stačí vzpomenout vídeň-
ská jednání o ozbrojení ve střední Evropě.

V Polsku se mluví o dialogu a národním dorozumění, ale prá-
vě nyní tam vrcholí nepřátelství ke KSS-KOŔu a k demokratické le-
vici vůbec. Československá vláda by prokázala vskutku státnickou
prozíravost, kdyby v takové chvíli projevila iniciativu odsunující
definitivně strancu obdobné nepřátelství k Chartě 77. Každý
krok směrem k dialogu s občany, kteří jsou vyřazeni z veřejného
života jako počvrtné nebo aspoň potenciálněpočvrtné živly, by
byl důležitým krokem nejen k ozdravení našich společenských a
politických poměrů; byl by to zároveň projev vpravdě mezinárodní
m í r o v é iniciativy.

Vážený pane předsedo, Antoine de Saint-Exupéry napsal, že
nové pravdy a nové naděje se vždy rodí ve sklepech útisku. Dopis
rukojmiámu, z něhož cituji, byl napsán uprostřed druhé světové
války, uprostřed nejhlubší krize pořádků, které vzešly z první
světové války. Prožíváme stále intenzivněji krize pořádků, které
vzešly z druhé světové války, uměle rozdělily nejen Německo, ale
celou Evropu a její lid a dnes vyvolávají přízrak třetí světové
války s nevypočítatelnými důsledky.

V souvislosti s polskou krizí se opět tvrdí, že jedinou

zárukou bezpečnosti a nezávislosti národů je politický systém, který se vytvořil v naší části Evropy po druhé světové válce. Ale stále// více lidí spojuje své naděje na mír s reformou tohoto systému, s překonáním všeho co udržuje při životě vojensko-politické bloky.

Jsem proto zcela zajedno s těmi, kdo vidí v internacionální solidaritě kategorický imperativ doby. Prostředí všech národů si skutečně chtějí podat ruce navzdory všem ideologickým a vojenským zákopům studené války. Jejich solidarita je pravým opakem ~~z~~ snah o revizi výsledků druhé světové války ve smyslu starých dobytých politiků. Je to solidarita všech, kdo se vymanili a vymaňují ze starých nacionálních nepřátelství a odmítají jakýkoli útisk.

Mezinárodní výbor proti represím, jemuž, pane Marie, předsedáte právě Vy, symbolizuje tuto solidaritu už svým ~~jménem~~ názvem. Proto se věci Petra Uhla, Václava Havla, Václava Bendy a všech dalších vězněných druhů a přátel obracím na Vás. Tato věc zasluhuje plnou Vaší podporu.

Přál bych si všach z hloubi duše, aby se ohlas na tuto výzvu neomezil jen na občanské i oficiální kruhy ve Vaší zemi (nevyjímaje komunistické ministry a jejich stranu), ale aby překročil francouzské hranice, aby byl korunován kladnou odezvou i na odpovědných místech v Československu. Jsem přesvědčen, že ~~ta~~ vážnost mé země by tím nesmírně získala.

Jaroslav Šebsta
Křížkovského 43
603 00 B r n o
Č S S R

Brno, Septembre 1982

* * *

Dokument Charty 77 č. 25/82

(Otevřený dopis Charty 77 mírové radě IKV)

Interkerkelijk vredesberaad
 (Interchurch Peace Council)
 Postbus 18744
 2502 AS Gravenhage
 H o l a n d s k o

V Praze dne 27. srpna 1982

Vážení a milí přátelé,

děkujeme Vám zašl dopis z 15. března 1982, který jsme obdrželi nikoliv poštou, nýbrž až v srpnu díky osobnímu kontaktu s Vaším zástupcem. Ve svém dopise usilujete o spolupráci s Chartou 77, čehož si velmi vážíme a považujeme to nejen za přátelské gesto, nýbrž za velmi významný politický rys současného evropského dění.

Charta 77 sdílí v řadě podstatných bodů Vaše tužby. Je to především snaha garantovat obyvatelstvu tohoto kontinentu, dnes tak riskantně exponovanému, jedno z důležitých lidských práv - právo na život. Nikoli ovšem na jakýkoliv život, ale na život bez válečného a jakéhokoli jiného brutálního násilí; život, v němž se respektují základní hodnoty lidsky důstojného bytí, které evropská kultura již od svých počátků formulovala jako základní životní zřetel, ale které byly často v dějinách Evropy zrazovány. Takto koncipované úsilí o mír má na mysli mír důstojný člověka svou odpovědností za slušnost, poctivost, otevřenost, nezákeřnost, ochranu slabých, partnerskou spolupráci ve vztazích mezi lidmi, národy a státy.

Podobně jako my a někteří další z mírových obránců, kteří nám nabízejí pomocnou ruku, chcete rozvoj svého hnutí zakládat nikoli na oficiálních mocenských a politických strukturách, nýbrž na odpovědnosti prostých lidí, dosud stojících většinou na okraji politického dění, účastní nanejvýš prostředně i tam, kde existuje systém skutečně svobodně zvolených zástupců. Tato renesance občanské odpovědnosti na věc obce, Evropy a světa svým významem výrazně převyšuje dokonce i boj proti aktuálnímu ohrožení, z něhož mírové hnutí vzniklo, neboť probouzí podstatný rys lidskosti: místo pošetilosti právo na život, na svobodu, na mož-

nost autentického čestného rozhodování, na neoportunní, pravdivý výraz apod, vyzdvihuje se občanská povinnost brát se osobně za všechny tyto hodnoty, akcentuje se nezastupitelnost občana-jedince.

Pouhá pasivní reklama může se potom jevit jako projev konzumního způsobu života nebo dokonce zbabělého strachu o svou vlastní, soukromou zajištěnost - a jen takto - je buditecké úsilí takových mírových hnutí krokem ven ze současného zmatení, z ohrožení a béd, krokem k budoucnosti v duchu té mravní závazné pozitivní tradice dějin evropských národů. Myšlenka takové mravní odpovědnosti každého člověka za celkový stav věcí, myšlenka, že každý je povolán k tomu, aby nebyl lhostejný k ~~vesm~~ ani k současným osudům druhého trpícího bližního, ani k osudům budoucího možného nespravedlivého utrpení, a že každý, kdo tuto svou odpovědnost necítí a ji nereslizuje, je spoluvinen za příkoří, bolest a útrapy jednotlivců či celého společenství - tato myšlenka je totožná s tím, o čem usiluje i Charta 77.

Právní podklad tohoto usilování, jež míří přes hranice od člověka k člověku, skýtají Evropanům přijaté a platné helsincké dohody a přijaté a platné pakty o lidských právech, jakož i závazky, které státy přijaly jakožto členové OSN.

Všele souhlasíme s výrokem z Vašeho dopisu: "Cíl spojených západoevropských mírových skupin pro vytvoření Evropy bez nukleárních zbraní ne^mže a nesmí být vykládán jako Evropa strukturovaná současným způsobem minus nukleární zbraně." Této "rovnici" rozumíme nejen tak, že ono "minus" se týká i konvenčních, nikoli jen nukleárních zbraní, nýbrž že úsilí o mír ~~z~~ cestou demonstrací, protestů a jiných aktivit pouze proti vojenskému ohrožení je úsilím o velmi problematický mír. Není pravého, důstojného mírově pokojného života bez základních hodnot, k jejichž střežení je člověk - pokud je vůbec člověk - povolán. Takže k citovanému výroku lze pro větší názornost připojit: aneba o lidský důstojný mírový život bude všeobecně platnější (tedy na Západě i Východě, ~~K~~ na Severu i Jihu), přičte-li se (tedy plus) k úsilí o odzbrojení ještě úsilí o dodržování mezinárodně přijatých konvencí a paktů o občanských a lidských právech. Neboť největším nebezpečím pro vznik války je nerespektování důstojnosti a ^v soboty druhého, zacházení s druhým nikoli jako s bližním (být třeba mylicím se nebo pobloudilým), nýbrž jako s nepřítelem, s nímž je třeba se vyrovnat jen brutální násilnou cestou. Ba dokonce je možná ještě radikálnější formulace: z prosazování obecně významných základních lidských práv a povinností vyplývá i to, co lze

nazvat opravdovým mírovým snažením, prýšticím z nezástupné odpovědnosti člověka za člověka, národa za bližší i vzdálenější příslušníky jiných národů a ras, lidí za společnost, přírodu, za svět.

V tomto duchu Vám, kdo poctivě usilujete o důstojný mír na našem kontinentě a na světě vůbec, podáváme přes všechny státní hranice obě ruce a jsme vděční za to, že věc lidských práv zahrnujete do svého usilování. Ubezpečujeme Vás, že i my jsme pro zrušení všech mocenských brutalit, které mají být argumentem tam, kde chybí pravda a tedy chybějí i věcné argumenty. I my jsme pro všeobecnou demilitarizaci a tedy zcivilnění Evropy, a to tak, aby např. neexistovala možnost ksmullovat odzbrojení převlečením vojáků do jiných uniforem, např. policejních či uniforem určitého politického aparátu (viz např. praktiky fašistických totalitních režimů). Jsme s Vámi v odpovědnosti za mírovou, ale i spravedlivou Evropu.

Početně jako vy také my přicházíme s naprosto věcným příspěvkem k mírovému hnutí: v dopise ze dne 17.8.82 zasláném FS a federální vládě státu jsme vyjádřili přesvědčení čs. veřejnosti, že přezkoumání zprávy o dočasném pobytu sovětských vojsk v ČSSR by bylo významným příspěvkem Československa k uvoření mezi Východem a Západem, napomohlo by úsilí o vzájemné porozumění a spolupráci mezi národy a státy. Přispělo by zároveň k hlubší výměně kulturních, občanských a lidských hodnot mezi národy našeho kontinentu a tak významně posunulo dějiny směrem k pokroku. A jak jsme přesvědčení, bylo by to uvítáno mohutným mírovým hnutím, oživujícím celý svět.

Toto je již třetí dokument Charty 77 (1.z 15.11.81, 2.z 20.3.82), kterým se obracíme na mírová hnutí. Doufáme, že těmito kontakty začíná trvalá spolupráce, která podpoří všechny ty, kdo jsou v dané situaci v nevýhodě, kdo jsou za své poctivé, avšak nekonformní snažení ohroženi nebo persekvováni. Především jsme jim povinnováni svým přispěním, ať již to vyžaduje jakákoli rizika. Prosíme Vás proto, abyste ke svému nynějšímu boji proti atomárnímu zbrojení připojili intenzivní úsilí za osvobození všech, kteří jsou vězněni či jinak pronásledováni za svůj postoj k lidským právům a k mírovým snahám a spolupráci v Evropě. To bude zajisté jeden z nejdůležitějších mírových činů, které spojí evně Vaše snahy a Vaši aktivitu s naší.

Dr. Rašim Palouš
mluvčí Charty 77

Anna Marvenová
mluvčí Charty 77

Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Dopis signatáře Charty 77

Vám, kteří pochodujete za mír

Snad Vás mohu oslovit nejen jako hnutí, ale i jako jednotlivce. Jako lidi, které svým způsobem znám. Vidám Vás totiž velmi často na televizních obrazovkách. Naše zpravodajství, jinak tak skoupé na původní materiály ze Západu, popřává nám hledět dlouhé desítky vteřin do Vašich vzrušených tváří. Škoda, že také Vy, kráčejíci pod transparenty a hesly proti americkým raketám (a jen tyto transparenty my vidáme), nemůžete vidět do tváře českých diváků!

Jak Vás vidíme? Vidíme vyzařovat z Vás zatraceně dobré svědomí a to se nám zdá podezřelé. Vidíme Vaši jistotu, že máte pravdu a taková jistota nám připadá poněkud nevěrohodná. Vidíme Vaše spravedlivé vzrušení, když se blíží střetnutí s policií, třeba na frankfurském letišti (a vlastně právě především takové okamžiky nám prezentuje naše televizní zpravodajství) a připadá nám to, s prominutím, poněkud dětinské.

My přece víme své! Na břehu řeky evropských dějin jsme dnes málo přitažlivou a také málo inspirující naplaveninou skepse. Síla jednotlivých vrstev této skepse, jejich vzájemná prostoupenost, či, řekneme to jako o ayru: prolezelost, je nejspíš světovým unikátem. Tím chci říci, že vím o mezích našich hledisek a zdaleka si tedy nemyslím, že skeptický komentář českého diváka je celou pravdou o stavu našeho kontinentu. Rád bych se však pokusil rozšířovat v něm nikoli pominutelná kolektiv právě tohoto Vašeho dobrého svědomí, té Vaší jistoty, Vašeho spravedlivého vzrušení,

Divák v Československu, v zemi, kde začala a skončila druhá světová válka a která byla před čtrnácti lety okupována svým spojencem, tedy tento divák, pokud si při záběrech na Vás pochod neodskočil do ledničky pro pávo, si totiž myslí: socialismus na Vás! Jaký jiný než ten, který jediný reálně existuje! V nejlepším případě, zdůrazňuji, že v nejlepším případě Vás má za zneužitě idealisty.

Postoj tohoto diváka ovšem už zdaleka není náročná skepse intelektuálního znalce či aktivního zasvěcenáče. Je to nejjednodušší dosti zkažená skepse, prorostlá truchlivým sobectvím lidí, kteří aby se stále obávali o to málo, co si nadháněli, o klid před všudypřítomnou policií či úřadem, strachem z každého nadosobního za-

ujetí či dokonce nadšení, které nás už tolikrát dovedlo do sěpé uličky a ten strach je maskovaný cynismem. V neposlední řadě je naše speckse otrávená také závistivostí vůči bohatším, kterými jste v tomto případě Vy, jež zřejmě "pálí dobré bydlo"... Je v té české specksi i nepěkná podezíravost vůči motivům lidí, kteří se jakkoli veřejně a přitom nezištně angažují. Je tedy v české specksi mnoho degenerativních příměsí, ale přesto jsem přesvědčen, že je v ní rozumné jádro. Vám však bude, obávám se, chutnat hořce.

Boj za mír jako prebenda či jako vydírání

Přední osobnost současného britského mírového hnutí prof. E.P.Thompson v polemice s jedním takovým pražským "skeptikem", pseudonymním autorem Václavem Rackem (v New Statesman z 24.4. 1981) prohlašuje:

"Bylo mi řečeno, že určití členové oficiálního českého mírového výboru byli lidé takové vnitřní integrity, že protestovali proti událostem v roce 1968. Že byli všichni odvoláni a na jejich místo jmenován nový mírový výbor. Je-li to pravda, pak END (britské hnutí za European Nuclear Dissarmement, pozn.autora) vůbec nemá chuť s tímto mírovým výborem jednat." V tomto prohlášení je zkoncentrována právě ona naprosto nepochopitelná a proto i těžko odpustitelná naivita mnohých západních bojovníků za mír, na které český televizní divák, když si přinesl a otevřel své pivo a oni stále ještě pochoduji, udělá velmi neuctivou grimasu a uleví si nereprodukovatelnou jadrností. Snad je načase, aby se prof. Thompson otázel přímoňech našich úředních míroborců, je-li tato informace pravdivá. Odpověděli by mu ovšem rozhořčeně, že není, že je vyfabrikovaná naší zrádnou emigrací, pácenou ze služeb CIA nebo, v tomto případě, přímo Pentagonem. Je mi velmi líto, ale člověk, který klade ještě dnes takové naivní otázky, resp. mluví v opatrném kondicionálu o pomalu čtrnáct let notoricky známým pravdách (nejde totiž zdaleka jen o tento výbor, ale o všechny výbory a instituce v naší zemi), takový člověk si o takové ujištění sám říká.

Je to všechno dokonce ještě o mnoho banálnější, ubozejší. Ví už o tom u nás, a já stále ještě doufám, že nejenom u nás, každé školou povinné dítě: bojovat za mír je jako zvláštní realsocialistická profese jen a jen výhodnou prebendou. Tihle bojovníci (třeba na rozdíl od vědců) mohou jezdit na Západ a to dnes u nás znamená především privilegium nakupovat západní zboží ... Jinde se dnes cesty

na Západ všemožně omezují, nejsou valuty, ale tihle konferenční rutíněři jsou dnes v Bruselu, zítra v Paříži ... Po míru je dnes na Západě zvýšená poptávka a naši obchodní cestující s nacpanými kufry u tohoto boje přece nesmějí chybět ...

Tak už za mír, tj. proti hrozbám ze Západu a za vojenskou připravenost voják Varšavské smlouvy, bojují jen vesměs známé osobnosti veřejného života a to svými prohlášeními v masových sdělovacích prostředcích. Zejména u televizních obrazovek je dobře patrné, jak dlouho a nedočkavě usilovali promluvit o hrozbě napadení ze strany západních imperialistů právě k Čechům a Slovákům, jediným Evropanům, jejich země byla uprostřed poválečného míru okupována a to rovnou půlmiliónovou armádou. Čtou stereotypní frázevité texty a nasmě byste v jejich tvářích pátrali po Vašem dobrém svědomí, Vaší jistotě, Vašem spravedlivém vzrušení. Ba z mnohého ztrápeného výrazu čtete tiskacími písmeny vnitřní drama nešťastného člověka, kterého si příslušné orgány vybraly, aby se ověřily či spíše povzbudily jeho loajalitu (protože odmítnout takovou "nabídku" bez důsledků nelze), nebo aby jej ztrestaly, ponížily před diváky: ví se patrně o něm, že si soukromě myslí něco jiného než se píše v novinách. Aby se tak jemu a všem ostatním srozumitelně připomenulo, že kdykoli kdokoli může být takto vyvolán, aby na stupínku předvedl předepsaný podrobovací rituál a ztratil tak zbytek sebevědomí a také pověsti člověka, který není zcela konformní. A on jí tak také ztrácí, i kdy všichni ostatní vědí, že je to dnes povinná daň pro všechny, kteří chtějí být právě osobnostmi veřejného života: po světě koncertujícími houslisty či hokejovými reprezentanty, vydávajícími spisovatelé či hojně obsazovanými televizními herci. Zítra budou třeba emigrovat, ale dosud nedostali pas ...

Takový je u nás boj za mír: je odměnou za konformitu, vyplácející diplomacickými dietami ve valutách, nebo je trestem, očištěním před zraky milionů. Je to boj ož duši lidí, vedený taktikou cukru a biče a s mírem, o který Vám jde, nemá naprosto nic společného.

Nejen rakety SS 20, ale také muži s kbelíkem barvy a štětkou

V úzkých uličkách barokní Malé Strany v Praze, blízko Vltavy, trvá však již více než rok zcela kuriózní, nicméně skutečný boj za mír po českém způsobu. Tichý, avšak urputný boj vedou na jedné straně mladí lidé s křídami a na druhé straně zmlínění muži s kbelíky, dřevěnými "zatěrači".

Po zavraždění Johna Lennona se pod vysokou starobyklou zdí bývalého kláštera na Velkopřevorském náměstí objevil nejprve improvizovaný oltář zbožňovaného zpěváka. Hořely kolem něj svíčky a mladí lidé se chodili ke "hrobu Johna Lennona", jak upozorňovaly šipky v okolí, po svém způsobu modlit. Nebo brukat něco na kytaru. A také přepisovat na zeď a pak na okolní zdi verše, výzvy, vyznání. Od první chvíle tu zcela převládl - motiv míru. Kde se vzal - tu se vzal. Bylo to u nás coši zcela neobvyklého: pokud se pamatují, poslední ~~segsa~~ neorganizované akce mírové solidarity byly za ukončení války ve Vietnamu a v Bieffe v roce 1968. Ano, právě tehdy, kdy se zdálo, že si budeme moci udělat pořádek ve vlastním domě ... Lennon a jeho osud se prostě stali mladým lidem v Praze symboly míru, které je třeba chránit. Jakoby po tiché úmluvě neobjevovalo se tu naprosto nic "protistátního", sčkoli jindy se po zdech kromě sprostáren nepsalo skoro nic jiného. Slova plná odhodlání a hněvu nad světem, v němž dobro se zatím nedovede postavit zlu a kde mír je proto stále ohroženější, vzlínala/po starých zdech starého města. Ale také výzvy proti lidské lhostejnosti, která vede k válce, ano, především slova proti válce. Byla to netývalá vlna pozitivní angažovanosti, laděná zcela neagresivně, spíše lyricky než bojovně.

Třeba říci, že Beatles ani John Lennon nejsou dnes u nás nikterak tabu, píše se o nich snad bez jakéhokoli omezení, vycházejí jejich staré desky. Doba, kdy se jejich hudba či vystupování zdály ideově nepřijatelné, je už dávno pryč. Cyničtí pragmatikové, kteří jsou dnes u moci, vidí svět jinak, jinsk také vidí mladou generaci. Mírový kult Johna Lennona je tedy dnes pro úřady nepřijatelný je n proto, že je spontánní. Nikdo jej nevyvolal, nepovolil, neusměrňoval. Ačkoli to tedy nebylo "nicproti něčemu", jak se u nás říká, museli~~o~~ ulic vyjít muži s barvou.

Boj za mír jako poetická sublimace boje o "hrob Johna Lennona" se přesunul do nočních hodin. Po zdech se psalo jen když nikdo nešel kolem, napsané se přetíralo barvou také jen pod pouškou tmy. I několikrát za noc. Dnes, více než po roce, se uličky na Kampě podobají vojenskému maskovacímu plášti, do kterého bylo měš^t oblečeno před nějakým bobardováním. Velké plochy vojenské khaki zeleně byly posléze vyplněny plochami všech odstínů běloby a šedi. Poslední dobou zdá se převládat rezantní černá, jediná spolehlivě krycí. Na této barvě se však zase dobře píše bílou křídou a tak vrstvy barev stále sílí spolecejší malíři přicházejí opět do svého bílého období.

Kolem některých zdí jsou vztýčovány vysoké dřevěné plakátovací póchy, protože jistota je jistota. Nápisy jsou však stále méně a méně mírové a stále více a více protipolicejní. Zvrácená logika těch, kteří chtějí vše reglementovat, se tak nutně nakonec začíná naplňovat: stejně to bylo od samého začátku protistátní! Mít jim byl jen zástěrkou ...

Ano, v Československé republice úřady tak zcyničtěly, že už nevěří, že by někdo veřejně a spontánně mohl dát najevo sympatie k míru, manifestovat proti válce, uniž by k tomu NČ/ byl jimi úředně vyzván. Třeba jen čtyřverším napsaným křídou na zeď. Kdo by tak činil, nejspíše by tím maskoval zvlášť zálučný protistátní úmysl. Patrně protisocialistický, proamerický, proválečný ... Paranoická logika je opravdu neuhýbná: kdo by mohl dělat spontánně ro, co se jinak dělá jen nuceně, organizovaně a s vybranými jedinci? Přece nikdo tomu nevěří! Kdo by mohl myslet vážně na to, čím mu od rána do noci denně zaspáváme uši, zaslepujeme oči? Přece nikdo tomu nevěří a kdo předstírá, že věří, je obzvlášť nebezpečný, rafinovaný protivník. Vždyť, mezi námi, ani my tomu příliš nevěříme, my se z toho jen máme dobře ...

A tak ružu do chně za to, že každý pokus o vystrčení mírového nápisu z okna, neřku-li o sebenepatrnější průvod hloučku lidí po ulici s protiamerickými (ano, s protiamerickými!) mírovými hesly na transparentech by skončil v nejlepším případě zadržéním a rozsáhlým policejním vyšetřováním! Gynická policie pro jistotu předpokládá, že by skeptičtí lidé na chodnících mohli číst neúřední protiválečné výzvy jako výzvy k válce, hesla protiamerická jako maskovaně protisovětská ...

Hořký humor rychle končí: z nám známých prohlášení mírových hnutí a také ze stanovisek prof. Thompsona plyne, že usilujete být nestrenní, že chcete měřit oběma odpovědným velmocem stejně a klást stejné nároky na Východ jako na Západ. Počítáte výsk jen rakety, poměřujete jejich ničivou sílu, proti Afghánistánu stavíte Vietnam, proti Angole Salvador. Snažíte se zřejmě nepřipustit, že odpovědnost za dnešní stav třeba nemusí být docela rovnoměrná, že to nemusí být odpovědnost stejného druhu. Snaha po jakési nemožné, nepravděpodobné neutralitě vyplývá nejspíše z pochopitelné snahy uklízet především před vlastním prahem a také z dobré vůle nenechat se za žádnou cenu zneužít, zmanipulovat jednou či druhou stranou. Někdy se však zdá, že starost o Vaši vlastní tvář, o to, jak se Vaše hnutí jeví

či může jevit těm či oněm, je skoro silnější než starost o mír.

Takle apriorní, "kvantitativní" nestrannost, tohle pošetilé a vlatně marnivé úsilí zůstat mimo základní konflikt hodnot nezíská Vám vážnost ani mezi těmi nejinformovanějšími a nejrozvážnějšími lidmi sovětského bloku. Nezíská ji potud, pokud se budou porovnávat arzenály zbraní a jejich rozmístění či jednotlivé případy agrezí či vněšování: pokud totiž mimo Vaše kalkulace zůstanou muži s kbelíky barev. To znamená, pokud budete otázky občanských a politických práv a svobod v obou proti sobě stojících vojenských táborech pokládat za cosi přinejlepším druhořadého - což bohužel zdá se potvrzovat i tak vyvážené a pro nás v mnohém objektivní stanovisko prof. Thompsona v odpovědi na výtky pražského skeptika Racka.

Říká se tu: "Autonomní mírové hnutí nemůže intervenovat v jednotlivých případech jedné každé země (nejde-li o případy, které se týkají identity a vztahů mírového hnutí samotného)." Domnívám se, že tu nejde ani tak o nadbytečné mírové ohledy (jak se mohou občané svými transparenty a skandovanými hesly vněšovat do záležitostí cizího státu?), jako spíše o zásadní nepochopení povahy režimů, v němž lidé sovětského bloku žijí, což ovšem znamená také nepochopení nejzávažnějších zdrojů válečné hrozby. Ale to by se přece právě mírovému hnutí stát nemělo!

Za co jsou vězněni Václav Havel, Václav Benda a jejich družičky?

Jednou z nejdůležitějších záruk odvrácení hrozby války by zajiště bylo silné mírové hnutí - pokud by ovšem nepůsobilo jen na Západě. Mírové hnutí je v jistém smyslu předsunutou hlídkou veřejného mínění, jež je zase oním oživujícím duchem demokratických mechanismů. Ty jinak zůstávají toliko mrtvou právníkou fikcí, ideologickou kampaňáčkou. Aktivní veřejné více nebo méně účinně znemožňuje, aby vlády mimo jiné právě v otázkách zahraniční politiky, tedy míru a války, jednaly po delší dobu v rozporu s projevenou vůlí většiny občanů.

Vůbec nemyslím, že by se dnešní možnosti demokratické kontroly vlád západních států ze strany občanů měly přeceňovat. Avšak daleko osudovější důsledky než jakékoli iluze v tomto ohledu má a bude mít p o d c e n o v á n í těchto možností! K tomu dochází na příkladě tehdy, když usoudíte, že oba světy se přes všechny rozdíly vlastně stejně, podle prof. Thompsona jakousi "reciproční logikou"

byrokratizují a militarizují a že z hlediska perspektiv míru a války rozdíl budou zřejmě stále více nepodstatné. Když celkovou, demokracii v moderním světě nepříznivou tendenci, kterou nikterak nehodlám popírat, řadíte relativním (a leckdy stále ještě absolutním!) rozdílem mezi oběma světy. Když se pak už jen zcela logicky rozhodnete, že Vaše mírové hnutí se bude angažovat ve věci občanských a politických práv oběma sovětského bloku jen tehdy, budou-li ohrožení či omezování výslovně jako bojovníci za mír.

O míru a válce nerozhodne jen vyrovnanost v počtech ničivých zbraní, které jsou beztak už absurdně nadsazené. Rozhodnou, pevně v to věřím, především tlaky veřejných mínění, budou-li však působit v o b o u částech dnes rozděleného světa. Působí-li však jen v jedné části, nerovnováha se paradoxně zvětšuje, bez ohledu na vůli aktivistů mírových hnutí a to způsobem, který nemůže kompenzovat žádný, ani nějaký supernový raketový systém.

Čím silnější je tento tlak, tím větší je pravděpodobnost, že státníci a jejich poradci budou v konfliktních situacích nuceni uvažovat alespoň racionálněji, než bez tohoto tlaku, a rozhodovat se po zvážení všech možných alternativ, což by jinak dělat nemuseli či nechtěli. Sdělovací prostředky ve Vašich zemích, ať už se na ně díváte jakkoli kriticky, jsou důležitou tribunou, na níž se veřejně promýšlejí alternativy všech minulých, současných a budoucích kroků Vašich vlád a to se všemi možnými důsledky krátkodobými i dlouhodobými. Vy sami jste přece už dnes imponující částí fungujícího a působícího veřejného mínění a to se zvláště vyostřenou optikou a rozhodností.

Vaše - jak byste odůvodnili zajisté velmi nedokonalé - demokracie je navíc dosti slušnou zárukou alespoň toho, že sociální, národnostní či jiné konflikty nemohou se vyhrotit do takové míry, aby bylo třeba střílet do demonstrantů, vyhlašovat válečný stav a intervenovat tisícelidí či až dokonce přes noc okupovat spojevecký stát. Vážné problémy, které vaše demokracie lépe či hůře (Irsko) řeší, nejspíše nepřerostou do situace, kdy sovětské družice budou s obavami registrovat soustředování vojsk na hranicích těch či oněch západoevropských států. Přesněji řečeno: záleží do značné míry na Vás, zda takto nepřerostou. Vaše vlády mohou se nicméně i tak zaplést do riskantních dobrodružství, jako bylo třeba vietnamské, ale je velká pravděpodobnost, že z něj nakonec - a zajisté také na Váš nátlak! - vycouvejí a že podruhé už stejnou

chybu neudělají. Pravděpodobnost, že Vaše vlády budou - nepochybně také s Vaším přičiněním - postupovat konec konců racionálněji než vlády našich zemí, resp. než starci v Kremle, je pro nás zcela nesporné. A to platí, i kdybychom se mohli akademicky shodnout na tom, že absolutně vzato má současná civilizace k jiné než technické racionalitě stále dál a dál. Nejde-li však už ani o ty rozdíly relativní, pak už Vašemu mírovému hnutí najde ani tak o mír, jako spíše o bezmocnou manifestaci dobré vůle.

Tvrdím, že každé hnutí, každý jednotlivec usilující o demokratizaci režimů v sovětském bloku, je neodmyslitelnou součástí mírových sil, a to bez ohledu na to, jaké problémy výslovně artikuluje: zda sociální, kulturní, národnostní, náboženské či přímo politické. Každé takové hnutí je přece úsilím o vytváření nezávislého veřejného mínění či alespoň jeho zárodků a každé veřejné mínění je nezbytnou podmínkou racionálnějšího uvažování a jednání vlád ve vztazích mezi státy, tedy v otázkách míru a války.

Každé hnutí proti nedemokratickým režimům v sovětském bloku je hnutím mírovým především proto, že usiluje znemožnit kromadění sociálního napětí a umožňuje tak předcházet krizovým situacím a nekontrolovatelným sociálním výbuchům. Tak totiž už štábům NATO zbývá jen monitorovat pohyby vojsk a vyhlášovat ty či ony "štapně pohotovosti. Obě strany se tady stávají, řekněme, poněkud nervózní. Neboť v logice sovětského systému nastupuje při ohrožení stability režimů jediné zatím spolehlivé řešení - tanky. Nebylo snad ohrožením světového míru potlačení lidových hnutí v NDR v roce 1953, v Maďarsku v roce 1956, v Československu v roce 1968 a není snad největším rizikem dramatický vývoj situace v Polsku v posledních desetiletích? Nemluvilo se vždycky v těchto souvislostech o třetí světové válce? Také v Irsku přerostly patrně problémy možnosti konvenčních demokratických řešení a jistěže nelze bagatelizovat přítomnost britské armády v Severním Irsku. Ale sovětské družice pohyby těchto vojsk s obavami sledují. A tak převaha SSSR v konvenčních zbraních má i mocné vnitroblokové motivy: tanky jsou totiž svého druhu součástí výzbroje policie.

Profesor Thompson tvrdí, že je absurdní připisovat Sovětskému svazu světovládné choutky. Je to prý ideologická bácherka, že by SSSR dnes, kdy má tolik vlastních starostí a kdy má potíže také leckde po světě, kdy mu z blokového sevření v jistém smyslu unikají i některé země východní Evropy, že by dnes tento oslabený Sovětský

avez chtěl spolknout Italy, Brity a Francouze. "To není realistická vyhlídka (proposyl)", říká ideolog KNDu suverénně. Ovšem že není realistická! Kdo by byl však ochoten garantovat, že Křeml bude zítra v nějaké nečekaně vzniklé tísní či v důsledku riskantně rozehraného vnitřního mocenského konfliktu uvažovat a jednat racionálně? Kde jsou toho jakékoli záruky? Kde je tu korigující tlak veřejného mínění? kde je možnost předvídat budoucí kroky Křemlu? Byl vpád do Afghánistánu realistickým krokem? Pochybují, že jsou dnes o tom v Moskvě přesvědčeni. Nebyl realistický, také proto, že žádné s sovětské veřejné mínění nevyvíjelo na Křeml tlak (takový, jaký vyvíjíte na Washington v případě třeba Salvederu či Nicaraguy -- aniž bych chtěl říci, že jde o srovnatelné situace), byl však překvapivý: svět byl sovětským tahem doslova šokován. Reakce druhé strany v šoku ovšem nebývají příliš racionální ... Sovětskou gerontokracii mohou napadnout ještě mnohem nerealističtější ideje a kdo jí zabrání, aby je provedla? Kdo je vůbec dokáže předvídat? Spoléhat na racionalitu je možné - i tam jen podmíněně - jen když existuje jakákoli, třeba nedokonalá atmosféra veřejné výměny názorů, svoboda kritiky, protestu.

Čeští a slovenští intelektuálové jsou dnes ve vězeních za leda cos a vždycky je to podle západního právního standardu absurdní. Jedno však mají všichni společné: svými činy riskantně nespíchovali onen prostor lidské aktivity, který u Vás naplňuje svobodné veřejné mínění, jehož Vy jste ve svých zemích vyhraněnou součástí. Psali, přednášeli, rozmnožovali napsané a mluvené, opatřovali a půjčovali knihy, které Vy si můžete kdekoli docela samozřejmě koupit. Většina z nich ze zášedy naprosto nekonspirovala a působila zcela veřejně, někteří jen zčásti, z technických důvodů, právě proto, aby mohli oslovit větší díl naší umlčené a ohlušené a ohlušené veřejnosti, jednali diskrétně.

Bohužel se však nevyjádřili výslovně pro mír, nepodpořili žádným veřejným prohlášením mírové hnutí ani u nás ani na Západě a prof. Thompson je tedy nemůže (či raději nemusí?) počítat mezi ty speciální "případy, které se týkají identity a vztahů mírového hnutí s/ s samotného"; Snad by bylo dobře, kdyby přístě mohli mít "dídidenti" nějaké legitimize (za co bojují), aby nemohly vznikat dodatečné spory o tom, kdo spadá a kdespádá pod případy, kdy mírové hnutí na Západě, tak nestranné a tak objektivní, může pro ně intervenovat.

A byla by to přitom mocná intervence, mocnější než kterákoli jiná! Naše oficiální propaganda Vás potřebuje, má Vás, a prominutím, plnou televizní hubu a mírový pochod proti reketám Pershing a zároveň za osvobození politických vězňů reálného socialismu by byl pro československý režim oříškem k nerozlousknutí! - A proč se ti nešťastníci, Havel a Benda, pro mír nevyslovili? Možná také proto, že je k tomu jejich referent (když byli ještě na svobodě) či jejich vyšetřovatel (už ve vězení) nutili. Hlavně však proto, že slušný člověk si nechce přisvojit právo kritizovat oměry ve světě (třeba americkou politiku ve střední Americe), dokud nedokázal "vyjmut břeвно z oka svého", totiž naplnit své občanství doma. Neraď to vysvětlují, zdá se si to zcela samozřejmé, totiž mravně.

O nic se samozřejmě neprosíme. Jde vakuťku o mnohem víc, než jen o osud několika intelektuálů v československých věznicích (stovky, tisíce jsou jich tam stále jednouhrou). Jde o existenci či neexistenci veřejného mínění v této části světa. Působí-li veřejné mínění jen na jedné straně, pak totiž chybí nechtě nerovnováhu sil zvětšuje. A nejde jen o zbrojení. Oba světy stojí dnes před řešením mnoha nezávažnějších civilizačních problémů, z nichž některé se zdají zatím neřešitelné. Veřejné mínění na ně plným právem poukazuje. Kvůli Vaší inflaci a nezsměřtelnosti odcházející vlády a presidenti, zatímco my jsme před hospodářským zhroutilím, ale moc to lehkomyslně ^bpoírá a buduje kolem sebe ještě pevnější betonové ^opevnění. Vaše kritické veřejné mínění je korektivem, který v tom dobrém a užitečném smyslu komplikuje život institucím, státu, moci. Brání jim v jejich přirozené tendenci osamostatnit se, být všemocnými. Neexistence veřejného mínění u nás posiluje všechny instituce reálného socialismu, byrokratický stát a ~~byťe=ještě~~ činíoc ještě mocnější, bezohlednější, arogantnější a také iracionálnější.

Veřejn. mínění může být nakonec rozhodujícím faktorem zachování míru. Každý, kdo chce jednat veřejně a je mu to upíráno jen z toho titulu, že nebyl vyzván, předem prohádrován a že jeho slovo nebylo předem zkontrolováno, takový člověk pracuje proti všemocným byrokratickým silám, které mají osud světa ve svých rukou. A je lhostejno, zda je to člověk politické pravice či levice, katolík či bezvěrec, rudý nebo zelený, konservativce či pokrokař. Podporu nemá dostat jen propagátoři různých revanšů, územních výbojů či trestních výprav. Každý jiný zasluhuje plnou podporu svobodně působících mírových sil na Západě,!

Vaše mírové pochody a manifestace jsou však místo toho vítanou propagační municí pro naše státem reglementované sdělovací prostředky. Ukazují nám Vaše úsilí jako důkaz rozkladu kapitalismu a prohnitost Vaší demokracie. Neboť se jim daří ukazovat Vaše protesty jako zcela jednostranně zaměřené. Čím to je? Zajisté také cenzurováním Vašich stanovisek a jejich překrucováním, také obratnými nůžkami střihačů ampexových pásků. Ale jak je možné, že je to tak snadné? Ksery vskutku zabírají celé dlouhé sekvence: usilujete být nestranní, ale Vaše hesla na transparentech jsou zahrocena poněkud jednostranně. Vašujete se odvázně se "vnitřních záležitostí" USA, ale méně odvázně se "vnitřních záležitostí" SSSR.

Protestujete proti zlu ohrožujícímu mír, k němuž dochází ve Vašem světě a to zlo není ve Vašich očích menší proto, že vůči němu můžete protestovat. Z jakéhosi nepreťticky absolutního hlediska máte snad pravdu. V našich očích však možnost protestu celou situaci mění. Záleží pak už jen přece na tom, kolik lidí dokážete přesvědčit ~~nebo~~ o své pravdě a kolik jich dokáže přesvědčit nebo raději zlohostejnět vlada.

Nemůžeme se zbavit dojmu, že příliš respektujete dráty na našich hranicích. Osud Salvadora Vás však vzrušuje více než osud Polska, především proto, že máte zřejmě dvojitý metr, nikoli jen proto, že jde o hemisféru v prvním případě západní a ve druhém východní.

Chtěl jsem tím vám říci, že osud pronásledovaných dělníků a intelektuálů v Polsku a v Československu souvisí s mírem ve světě mnohem více, než by se zdálo ze strategie Vašich stále mohutnějších kampaní.

Situace je taková, že zatímco televizní divák v Československu si jde při šetu o Vašem pochodu do ledničky pro pivo, ulicemi Prahy obcházejí řádové a zamalovávají verše o míru a Václav Havel a Václav Benda a celé řady jiných sedí ve vězení a mají smůlu: neposlechli vydírání StB a neodsoudili veřejně Reagana. Nemají tudíž statut "mírového vězně", či jak tomu budete říkat a Vy tudíž neprotestujete proti potlačování veřejného mínění v zemích sovětského bloku, neboť se odmítáte - vměšovat do vnitřních záležitostí suverénního státu. Nezbyvá než doufat, že se ze Havla a Benda budou diskrétně přimlouvati, zřejmě k Vaší rozmrzelosti, alespoň státníci Vašich zemí, představitelé oněch establishmentů, k nimž máte tak okázalou nedůvěru.

Dokud se mírové hnutí c e l é Evropy nesjednotí en programu úsilí o existenci v y v á ž e n ý c h veřejných mínění, p a r i - t y demokratických práv a svobod, na o d z b r o j e n í politických policíí a k o n t r o l y zákonnosti represivních aktů státní m o - ci, dotud budete na obrezovkách československých televizorů pocho - dovat jako nepraktičtí podivíni, které pálí dobré bydlo. Jako ti, kteří si ten náš reálný socialismus už brzy opravdu zaslouží

Nevhodná připomínka Mnichova na závěr

Profesor Thompson, který u nás před časem byl, soudí, že jsme málo informovaní a že jsme nemocný národ, který vidí především své vlastní bolesti a je slepý a hluchý ke starostem a problémům jiných. Má plnou pravdu. Dále nám říká, že nemusí být vždycky pravda, co hlásí Voice of America a že nemusí být vždycky lež to, co píše Ru - dé právo. To také můžeme potvrdit, zvláště však pokud se to týká americké rozhlasové stanice. Avšak Thompsonova shovívavost a jeho poněkud mentorský tón nezní přesvědčivě z úst představitele hnutí, které se dosud nikterak nepokusilo oslovit naši nezávislou veřej - nost. Vyslat k nám delegaci, která by, nikoli však inkognito, jed - nala třeba s mluvčími Charty 77. Nebo sem aspoň poslat své texty, prohlášení, brožury, časopisy. Ty by nás lépe seznámily s jeho pos - toji, o kterých zatím soudíme, jak možná plyne i z tohoto textu, málo zasvěceně. Hnutí, které si dosud ani neověřilo, co jsou to za lidi, kteří jezdí po světě jako oficiální představitelé česko - slovenských obránců míru. A především, které se, zdá se, že po bed - livé úvaze, nehodlá solidarizovat s těmi, kteří za mírovou Evropu veřejných mínění nepochodují, ale sedí ne věznicích v Ruzyni, Boreh, Opavě.

Polemika z New Statesman dorazila do Prahy, pokud vím, za více než tři čtvrti roku. Naše televize je bohužel mnohem pohotovější a prof. Thompsona můžeme tu a tam vidět, vždycky ještě týž den, kdy někde řeční či pochoduje. Bude to patrně tím, že i naše televize může někdy ukazovat pravdu ...

Pravdu o tom, že mír, který mají na mysli mnozí čestní a obě - taví lidé ze Západu a pro který se tak vehementně angažují, je možná mír, o který není co stát. V Československu víme něco o tom, co je to neustupovat násilí, nenechat se vydírat. Za toto poznání jsme v poledních letech, zejména signatáři Charty 77, cosi zapla - tilí, rozhodně alespoň tolik, aby nám to dávalo právo se ptát, zda

END příliš neustupuje před silnější, protože nevybíravější a vyděračtější z obou světových velmocí. Je dnes silnější a především nebezpečnější a to i kdyby převahu v raketách neměla: odzbrojila totiž svou veřejnost. Ptám se tu, zda END neustupuje dobrovolně, protože nemohu uvěřit tomu, že třeba až z tohoto textu pochopí podstatnou souvislost evropského míru na jedné straně a solidarity mírových a demokratických sil v obou částech světa na straně druhé.

Ministr zahraničních věcí Haig neměl snad na mysli války, když pronesl - patrně neuváženě, protože státník by neměl pronášet efektní bonmoty, které si každý může vykládat jakkoli - onu provokující větu o tom, že jsou "důležitější věci než mír". Rozumím mu však tak, že mír, není-li vyztužen respektem k základním lidským hodnotám, může se posléze ukázat velmi pochybným mírem, nejspíše totiž demoralizující epizodou, která předchází válce - a to je jistě i pro Američany memento!

Právě takovým mírem, nad který tehdy, zdálo se, nic důležitějšího nebylo, byl britskou a francouzskou veřejností tolik oslavovaný mír mnichovský roku 1938. Bylo tenkrát možno provokovat a říci, že jsou důležitější věci než mír, dohodnutý s Hitlerem? Bylo třeba to říci a bylo především třeba o tom všechny přesvědčit! Mohlo se možná válce docela předejít.

Už je však dávno pozdě na výčitky. Napresto nepředhazují Mnichov ani prof. Thompsonovi, ani mírovým silám v Anglii a vůbec na Západě. Tenkrát ostatně neselhala jen Anglie a Francie. Selhalo především Československo. Mělo za svůj skutečný mír bojovat. Nezrazujeme-li ty základní hodnoty, na nichž vyrostla evropská civilizace, bude nám i mír nakonec přidán. Budeme-li chtít jen jakýkoli mír, klid zbraní a to za jakoukoli cenu, nedostaneme nakonec ani to.

Skutečná tragédie dnešního Československa je v tom, že jeho pád je skutečně zkrvaven ruskou krví. Po Mnichovu se muselo ještě šest let čekat, než byla otevřena druhá fronta. Tím bylo také koncem války dáno, kam až ti či oni spojenci mohli uprostřed Evropy postoupit. Na naší půdě, na půdě "srdce Evropy", měla být prolita, když už to muselo být, krev Evropanů a především ovšem česká krev. Všechno by dnes vypadalo jinak. I dnešní mír. Oběti ruských lidí, ať už bojovali a umírali s jakoukoli představou o smyslu svých obětí, jsou tím, co v jistém smyslu opravdu definitivně a tedy s tragickou platností legitimuje sovětské panství u nás.

To je tedy zcela nevhodný závěr těchto úvah o míru, který nemůže být nikdy zadarmo, což jsme se tu pokusili vysvětlit z našeho hlediska a ukázat na rozpor ve Vašem vlastním postoji: podceňujete-li naše úsilí o vytváření nezávislého veřejného mínění, pak buď podceňujete význam každého veřejného mínění a pak ovšem ani sebe sami nemůžete brát tak docela vážně. Nebo máte z to, že stačí když te-
kově mínění působí na Západě, protože SSSR mír nehrožuje?

Ačkoli jsme vskutku málo informováni a nezbyvá nám než poslouchat Voice of America, což jsme za tento mír už zaplatili a každý den platíme. Cížíme se být součástí té Evropy, která o mír bojuje.

MIROSLAV

- - - - -

Jiřina Š i k l o v á :

OBHAJ O B A

(Spolu s řadou dalších čs. občanů byla na jaře 1981 uvězněna a obviněna z podvracení republiky i socioložka dr. Jiřina Šiklová. Jejich zatčení předcházelo zadržení francouzského suta s posádkou Anisová - Thonon, v němž celní orgány našly větší množství tiskovin a jež bylo důvodně podezřelé, že na zpáteční cestě má z ČSSR odvést oficiálně nepublikovanou českou literaturu. Dr. Šiklová ve vazbě v očekávání procesu předem vypracovala svou obhajobu. Po necelém roce byla z vazby spolu s ostatními propuštěna.

Přejeme jí, aby svou obhajobu nemusela nikdy přednést a doufáme, že odložení procesu je - ve významu, jehož toto slovo nabylo před téměř půldruha desetiletím - "dočasné".)

Vážení, nemám ráda citové výlevy na veřejnosti, a proto svou obhajobu shrnu do několika bodů:

1) Chěla bych poprosit přítomné, aby nepřipustili zničení knih, které byly zabaveny v garáži ve Steré Beleslavi. Je v nich nejen tvorba částí spisovatelů tohoto národa, ale je v nich i mnoho lidské práce, důkaz jejich obětavosti, a to se musí ocenit. Prosím, uložte tyto knihy někde do trezoru, zamkněte je jako "libri prohibi-

ti" třeba do Památníku písemnictví, ale nedopusťte, aby byly zničeny. Prosim Vás o to! Tato země má špatné zkušenosti s ničením knih a pálením knih a budoucí literární historikové budou tyto "knihy-neknihy" hledat. Všechny knihy tohoto druhu stejně nelze zničit, nevysaďte je snižte nejproduktivněji "díra pamětnice", abych použila obrat George Orwela.

2) Chtěla bych poděkovat těm dvěma Francouzům - Thononovi a Anisovému, za jejich skutečně internacionální pomoc. Neznám ty dva lidi, nikdy jsem je neviděla, ale kvůli nám seděli měsíc v Ruzyni a tak alespoň za sebe sama bych jim chtěla říci: "děkuji vám".

3) Na obhajobu vlastní činnosti bych chtěla říci, že jsem ve své činnosti - tj. v získávání knih z neoficiálních edic a v napomáhání jejich dovozu do zahraničí neviděla nic tak hrozného a socialismu škodlivého. Chtěla jsem tím jen pomoci zachovat pro budoucnost literární produkci těch tvůrčích lidí tohoto národa, kteří neschopí zde oficiálně publikovat a alespoň za hranicemi v rukách českého historika zachovat hodnoty, které jsou zde ohroženy opakovanými domovními prohlídkami. Bezprostřední motivací mé činnosti byl pořad čs. televize, který proběhl na obrazovkách 12.3.1980. Ukazovali tam, jak jsou ve stoupě šmelcovány zabavené knihy tohoto druhu. Hlas televizního komentátora říkal, že takto se bude postupovat proti takovéto spodobné literatuře. Připadalo mi to zoufale nekulturní, přímo barbarské a zcela neodpovídající principům socialismu. Negativně to působí zvláště v našem národě, který za slavnou část svých dějin považuje boj našeho lidu proti protireformaci, proti jezuitům, který čerpá své tradice z osvícenství. Každé dítě u nás již v rámci povinné školní četby čte Jiráskovo Temno a učí se odsuzovat ničení knih, stejně jako postup úředníků, kteří v době F.L. Věka dělali starému Žalmanovi domovní prohlídku a brali mu knihy, ukryté jako poklad v trámec chalupy. Podobnost tehdejších postupů, včetně těch prohlídek na půdách chalup, je paradoxně "náhodná". Většina národa se přeci chlubit dílem svých lidí.

Na svou obhajobu mohu říci, že mne veškeré oficiální školní vzdělání vždy dávalo jen argumenty pro to, abych dělala to, co jsem prováděla. V našem národě, v našich smutných dějinách, byli vždy jako "správní" oceňováni ti, co se nepočfizovali, ti, co i přes osobní nebezpečí psali, překládali, echovávali, prepisovali a přenášeli knihy-myšlenky a předávali je dalším generacím. Ve všech případech - dle kapitol z dějepisu - byli sice ve své době pronásledováni, ale dodatečně bylo jejich jednání považováno za správné. Vy-

Jiskru neznám! Jednou těmi, kteří chránili knihy, byli čeští bratři, kteří je v noci nosili v náši pod senem, podruhé zase v bezedných kapsech pověstného "haveloku" - nebo jako Staškův švec Matouš - je nosili pod košilí přímo na těle. Když jsem byla starší - již na filosof. fakultě, tak jsem zase povinně četla slavný článek K. Marxe - "Proti pruské cenzuře" a v přednáškách z marxleninismu se učila, jak K. Marx posílal své rukopisy za hranice, aby vůbec mohly vyjít. Kdyby se tehdy nenašel nikdo, kdo by riskoval a převezl je, byli bychom vnuďší omnohá poznatky. Konečně přesně totéž dělal i Lenin. První čísla "Jiskry" byla tištěna za hranicemi a pak tajně dopravena do Pertohradu v několika stech exemplářích.

Učila jsem se, že napomáhat k rozšiřování idejí a názorů je charakteristické pro pokrokového člověka a že ti co se bojí výměny myšlenek jsou stoupcem vlády tmy a byli vždy "smeteni" dějinami. Jak vidíte, přesně si vzpomínám na frazeologii těchto interpretací.

Dějiny národa, k němuž patřím, kultura, která mně byla předkládána jako vzor, i dějiny bojů dělnické třídy, jsou plné příkladů, kdy lidé hájili své názory i proti v tom kterém okamžiku právě oficiálně akceptované koncepci.

Dokud budou děti ve škole vychovávány v této kultuře a na těchto všeobecně lidských progresivních vzorech, tak budou mnozí v dospělosti jednat tak, jako jsem jednala já, to jest - budou považovat za svou povinnost a základní právo člověka vyjádření vlastního názoru, přesvědčení či ideálu v hájení zájmu celku. Budeme-li ale děti vychovávat v tom, že je správné mlčet, nemít či nehájit vlastní názor a starat se jen sami o sebe, pak sice nebudeme mít politické oponenty, ale zato ještě více rozkradačů socialistického majetku.

Těžko to pak budeme nazývat socialistickou výchovou. Myšlení člověka, tedy i moje je dle marxistické filosofie odrazem společenského bytí, kulturního prostředí, tradic a výchovy, a proto jsem v tom, co jsem dělala, neviděla nic špatného a protisocialistického. V tom směru se necítím vinna. Uznávám, že to neodpovídalo právě platným zákonům tohoto státu, ale současně Vy i já dobře víme, že v jiném státě - i třeba socialistickém a třeba i v tomto státě by za půl roku či za dva roky mohly být takové knihy kolportovány zcela běžně. Sama jsem takovou vnitřní změnu politického kurzu v tomto soc. státě zažila již šestkrát a asi ji ještě zažiji a vy také. Kolik spisovatelů bylo u nás za posledních třicet let zatraceno a kolik z nich opět rehabilitováno!

Jen namátkou si vzpomínám na Karla Čapka, Vladimíra Holana, Karla Teigehe a další. Když jsem byla jako asistentka na filosofické fakultě University Karlovy, zebavila cenzura prof. Ludvíku Svobodovi dokonce i knihy J.P. Sartra, netrvalo to ani půl roku a titíž lidé se za tento čin styděli, hluboce se omlouvali a náš stát ústy kritiků ÚV KSČ prováděl kritiku své vlastní kulturní (či spíše "nekulturní") politiky. A toto přehodnocení bylo provedeno již v letech 1962-64, ~~ale~~ až v roce 1968! Oč větší hanbou by bylo, kdyby se byl tehdy nenašel nikdo, kdo by tyto knihy a kulturní hodnoty zachoval. Tehdy se ovšem nedělaly domovní prohlídky a takové razie, jako se dělají v současnosti, a proto stačilo schovat knihy v bytech. A totéž platí o historických dokumentech, jejichž odesílání jsem prý zprostředkovala.

I pohled na historii a hodnocení historických událostí se mění a jeden a týž dokument je interpretován rozdílně. Řada mých bývalých kolegů-historiků pracovala v "Barnabítkách" na revizi procesu se "Slánským a jeho spikleneckým centrem". První rehabilitace popravených byla provedena již pět let po exekuci, další, celková rehabilitace za deset let od té doby, kdy prokurátor Urválek - v této budově - vyzýval senát k vynesení nejvyššího tzv. spravedlivého rozsudku nad "zrádci socialismu a dělnické třídy", zaprodanými americkým imperialistům. Skoro stejnými slovy psala i "ó nás (jako krvcích žeroucích jidášskou polévku) i redaktor Jiří Hečko v RP v červenci t.r. Patrně se od padesátých let jiný novinářský slang nensučil. Jak rád byl určitě prezident G. Husák, že se zachovaly dokumenty, z nichž vyplynulo, že byl protiprávně odsouzen. I z tohoto důvodu je dobré, když někde někdo uchová dokumenty o určité době.

Podle § 96 (o podvracení republiky), dle kterého nás soudíte, musí být prokázáno, že čin, který byl spáchán, byl motivován nepřátelstvím k soc. zřízení. Svým dosavadním životem, práci - jsem určitě prokázala, že jsem se snažila prosazovat vždy rozumné, pozitivní, lidsky cenné hodnoty v socialismu. Chápeme-li soc, jako světové hnutí proletariátu - a tím také je - pak moje činnost určitě nenarušovala soc., neboť konfrontace myšlenek, kriteria, kritika, uchování a výměna kulturních hodnot jediné přispívá k rozvoji soc., který se přeci vyvíjí. Soc. nemůžeme chápat jako právě jen dnes zde v Československu utilitárně interpretovanou variantu této ideologie. Soc. určitě neškodí, seznámí-li se pár set lidí i s jiným soc. názorem. A nic jiného než to, že jsem napomohla výměně myšlenek

mezi lidmi, jsem neudělala. To, co jsem sama dělala, se v této zemi dělalo vždycky, jen s tím rozdílem, že dříve se vozily knížky, které zde byly zakázány na žebřináku, třeba ze Žitavy, zakryté senem, a dnes se vozí v Peugeotu z Londýna či Paříže. To je jen věc technického pokroku. Podstata této činnosti zůstává stále stejná. Bohužel, zůstávají stejné důvody, pro které se musí knížky tajně vozit a tajně vyvážet. A to je smutné. I v tom by se měl udělat pokrok.

Na svou obhajobu bych chtěla uvést už jen jeden argument - poslední. Dle profese jsem sociolog a vím, že podle Gaussovy křivky jsou určité jevy ve společnosti stabilně rozdělené, že existuje konstantní počet lidí určitého druhu. V každé společnosti je určité procento debilů, génů, kriminálních živlů, prostitutek, ale i lidí nesouhlasících, protestujících, tedy moderním výrazem - disidentů. Ve všech učebnicích sociologie se dovímže, že chybí-li někde určitá skupina, že to svědčí buď o deformaci systému, o tom, že v té které zemi jsou nenormální poměry, např. totalitní režim, nebo tam mají špatnou statistiku, nedostatečnou evidenci, či neschopnou policii, nebo že v tom kterém státě má někdo zájem zkreslit skutečnost před veřejností. Pokud by se v Československu nevyskytovali lidé, kritizující politický režim a produkující poněkud odlišný systém kulturních hodnot, znamenalo by to, že buď je u nás tak ostrý totalitní režim a policejní dohled, že se všichni lidé bojí a nedovolí se ani projevit, nebo že lidé tohoto národa nejsou zcela normální a všichni "jenom souhlasí". Dosud totiž nikdy neexistoval společenský systém, s nímž by všichni lidé souhlasili a jen ho chválili. Takový režim by byl podle marxistického pojetí dějin odsouzen ke stagnaci a zániku, neboť by v něm chyběl rozpor "jako princip změny a vývoje".

Svou činností, za níž jsem nyní odsouzena, jsem tedy vlastně přispěla k dobré mezinárodní pověsti čs. státu, neboť se tím nepřímo dokázalo, že zde: 1) není politický režim totalitní, v němž by si nikdo netroufl ozvat; 2) že bezpečnost je schopná a občas něco objeví; 3) politické vedení je tak silné, že si to dovolí přiznat; 4) že český národ se skládá z normálních, v názorech se diferencujících lidí.

Takže jsem vlastně svou činností přispěla k tomu, že ani Československo, ani náš národ, není možné považovat za patologickou společnost. A to by mně mělo být přičteno k dobru.

Dopis kardinála Tomáška redaktoru Katolických novin

Dr. Fr. Hochman, ved. redaktor KN
Sněmovní 9, Praha 1 - Malá Strana

Pane kanovníku,
vedoucí redaktore "Katolických novin"!

Obrecím se přímo na Vás jako na vedoucího redaktora "Katolických novin", a to jako ordinář, v jehož diecézi KN vycházejí. Ve funkci vedoucího redaktora KN máte největší odpovědnost za náplň tohoto jediného náboženského týdeníku, který je určen pro naše věřící, a nikoliv pro kněze.

Jeho rozsah je minimální, neboť má pouhé tři listy. Velmi to kontrastuje, když uvážíme, jaké množství mají u nás jiné časopisy. U nás vychází většinou ve značnějším rozsahu a s bohatým vybavením 30 deníků, 281 týdeníků, 174 čtrnáctidenníků a 381 měsíčníků, tedy celkem 865 periodického tisku! (lid. demokracie z 28. listopadu 76).

A tento náš naprosto nedostačující tiskový prostor pro naše věřící je soustavně omezován zprávami kněžského sdružení "Pacem in terris". Jsou to zprávy, které věřící vůbec nezajímají. Přímé je to však uráží, když "Katolické noviny", které jsou pro ně a mají omezený prostor, uveřejňují nepokračování podrobné referáty z jejich schůzí.

Proti tomu jsem jménem svým i ostatních ordinářů na adresu redakce KN nejednou protestoval, ale bezvýsledně. Avšak po vydání "Prohlášení o některých sdruženích nebo spolcích všem příslušníkům kléru zakázaných" z 8. března tr. je naprosto neúnosné, aby noviny, které mají titul "Katolické", přinášely zprávy o činnosti kněžského sdružení, na které se vztahuje zákaz vydaný kongregací pro klérus.

Bylo proto zcela absurdní, že "Katolické noviny", které dosud vycházejí se schválením církevním, přinesly v čís. 28 ze dne 11. 7. nepodepsaný článek s titulem "Ve věrné službě církvi a vlasti". Zvedlo to vlnu oprávněných protestů, které dosud dostávám z různých míst jak od věřících, tak i od kněží. Proto jsem nepsal sekretariátu FIT v tom směru dopisy ze dne 18. června, 15. července a 6. září.

S největší závažností Vám proto znovu připomínám a zdůrazňuji, že noviny, které mají titul "Katolické", musejí důsledně zachovávat linii Církve římskokatolické a její nejvyšší hlavy, jinak by nedále

nemohly mít ani schválení církevní, ani by nemohly mít titul "Kato-
lické".

To je zcela elementární případ kázně, která musí být důsledně
dodržována nejen ve straně politické, ale i v každém společenství
vůbec. A ve smyslu ještě vyšším to platí v oblasti Církevní.

V křesťanském společenství

Frant. kard. Tomášek
arcibiskup - metropolita
pražský, primas český

Na vědomí:

Ředitelství České katol. Charity a ordinářů ČSSR

Jan P o t o c k ý

Dvacátý samý v Černém pivovaru

28. říjen! Říjen 1918! Co to t e h d y znamenalo? A co to
neznamená d n e s ! K o h o t o u nás vzrušuje? Snad jen Češi
různých generací v zámoří či v nesocialistické Evropě se masírují
vzpomínkami na ten slavný den a rok. Z historické mlhy vystupuje
jim aristokartická tvář Masarykova. Otvírají album vědeckých postav,
figur i panoptikálních figurek o n ě c h časů, které se propadly
kamsi do stříbřitého neskutečna. Otvírají značně poplesnivělou kni-
hu Historie. T e h d y t o v ní klokotalo nadějí - jako vřící vo-
da v kotli. Znovu prožívají tehdejší národní naděje. Uši jejich po-
litických ňuší jim stále ještě jakoby zaléhají oním dějinně daleko-
sáhlým zvukem - když praskla rakousko-uherská obruč - a národ byl
náhle d o m a , " u sebe", "svěť u svého". Zalétají rozehvělou
myslí koněm dnům, kdy se před osvobozeným národem rozvinul v o l -
n ý prostor pro smysluplnou činnost politicko-sociální - jako kou-
zelný koberec z orientálních pohádek. Ano, tak Čechové j i n d e -
m i m o Čechy.

Ale u n á s j e k l i d .

Kouzelné, sne magické slovo: k l i d .

Kouzelná, ale spíš kouzelnická, zakletá a zaříkaná skutečnost. Všechno už se stalo. Lidstvo již bylo definitivně vykoupeno. Ne roku 1918. O rok dřív: roku 1917. Nestalo se to u nás. Stalo se to jinde. Ale u nás to mělo "spásný dopad". Všec-ko se stalo. Proto se už nemůže nic stát. Je konec revolucí, je konec zvrátů a převratů, je konec dějin. Dějiny se už staly. Události, které přišly poté, co se dějiny staly, nemají již plně skutečnostní charakter. Jsou odvozeny. Mají smysl jen jako rozvíjení ("rozpracovávání") archetypu, v němž je všechno v jádře obsaženo; jakékoli nové je principiálně vyloučeno. Jelikož revoluce již zvítězila, nelze o ní mluvit jako o permanentní; to by hnačičilo se zločinem. Ale - konec této víceméně ponurým mýticko-religio-nistickým úvahám, vždyť: byla oznámena nutnost či žádoucnost vyvě-šení státních vlajek. Prspory musí být. Ostatně jde také o Den zná-rodnění. Vždyť:

RP přineslo úvodník R o z v í j í m e r e v o l u č - n í o d k a z . Článek je to neslýchaný, koncentruje se ovšem k VRSR a na Únorové vítězství, které teprve reálně odstartovalo naděje lidu z roku 1918. Jméno Masaryk se v úvodníku nekmitne. Ani v náznaku či opisu. Laskavý čtenář má patrně nabyt do-je, že nás Čechy vyrval ze železné rakouské náruče sám veliký V.I. L. Splnily se totiž u nás tužby artikulované hesly "pádu lidu, to-várna dělníkům" Vše totiž teď patří státu, který je totálním a su-márním velkovlastníkem všech výrobních prostředků, a tak vevkoso-cialistou. A tak je všechno pod střechem. Všichni mají všechno. A-le to všechno, co mají, se jaksi rozplývá a uplývá, zmenšuje se pod-le jakýchsi nezákonností, válí se to, někde až k nule. Ostatně m í t - toť kategorie, která se, jak se nyní tu a tam oficiálně dozrává, v politicko-hospodářské oblasti až příliš zdůrazňovala. Důležitější, poněvadž principiálnější je b ý t . Být socialistou je víc, než něco z toho mít. Non habemus, sed sumus. Non habeo, ergo sum. Konzumentství o němž Západ vede tolik směšných diskusí - to my (!) neznáme. Jsme prosti národního bohatství, ale jsme boha-ti socialistickou ideou - a elánem! "V socialistické společnosti uskutečňujeme ty tužby a ideály, s nimiž český a slovenský lid ví-tal před čtyřiašedesátá roky zrod československého státu" (RP).

Jo, jo - jak říkával dědeček ze známé rozkošné švédské knížky pro děti. Kdyby aspoň nějaké ty ideály zůstaly.

Ve skutečnosti zůstala tupá bolest v hlavě, pusto v srdci,

lstitivost za ušima a trvalé duchovní nachlazení z trvale těžko snesitelného politického počasí, a to ovšem nejen u nás. Nepustila-li se do nás přímo rakovina - s k e p s e . Co se to vlastně s námi stalo? Vytalčena byla z našeho člověčského srdce n a d ě j e , ta naděje, která byla v roce 1918, a snad podruhé i v roce 1945, ještě živá. Zaltačena byla naděje kamsi na okraj našeho národního, ale i ryze soukromého myšlení a jednání. Možná, že jsme na naději, volnost, rovnost, bratrství, víru, člověčství, ducha resignovali docela. Pro mnohé je tohle vše jen řadou pojmů z duchovní historie; kdysi to cosi znamenalo. Ale dnes, tak se to vtírá zástupům, tak se to vnucuje nám, kteří teoreticky dobře víme, o č b ě ž í - dnes je to o b t í ž n ý l u x u s . Dříve to byla působivá droga našich dědečků a pradědečků, ale dnes je to analgetikum k nepotřebě. Naděje je něco, co se nenosí a co nenese, neponese - tak se nám realisticky zdá.

Aspoň ten večer "dvacátéhoosméhoříjna" běžícího roku se v Černém pivováře o nějaké svátečnosti, o nějakém duchovním či politickém vzrušení, nevědělo v ů b e c n i c e .

D ě l n í c i se i po šestém pivu bavili - črt ví, o čem. Zaslýchl jsem jen hadrovité narážky na jakési okolnosti v práci, a že nikdo nechce jít tam a tam za mistra, a kdo by tam taky šel, k nám ! K nám ! Seděl jsem u stolku se třemi takovými. Jeden z nich, nejmladší, černobradý, měl trochu naspěch, ale ten starší - "mohl bych bejt tvým fotrem" - ho chlácholil "Jen nespěchej Josef, nic ti neuteče, ani práce, ani stará, klidánko si ještě jedno dáme, a zapal si Josef". Zahnut takovou pastýřskou péčí si Josef ještě jedno dal a zapálil si. Vskutku : Nic mu neuteče : co ? - kdo ?, žena ?, cha !, práce ?, cha, kdo by k nám jen tak lít ?, cha ! A příští den ? Ten přijde, jak má přijít, to je v socialismu i kapitalismu stejný. - Pak přešla řeč na to, kolik tady v Černém pivováře chtějí za půldeci vodky. Málem by si ti tři vjeli do vlasů. Rozhodl to číšník, který se náhodou chomejtnul kolem : 14,50 ! "Viděla Josef, já to říkal, a ty, to že by prej bylo moc drahý, 14,50 ! che ! Já se měl vsadit, proč já trouba se nevsadil !" - A tak to šlo dál.

Ani ta někdejší pivně poetická šuškanďa se nekonala. Naši otcové, a někteří z jejich synů, snad i dnes, vychutnávali "při pivu" pěná dní. S humorem komentovali prošlé i probíhající údálosti. A také se trochu svěřovali se svými intimními, zvláště

manželskými a milostnými trably. Rozhodně upřímněji než ve zpoe vědnicích katolických kostelů, které se už i jím, často na trvalou škodu, stávaly musei. Ale pořád tu byl u piva jakýsi život. Co se děje při pivu teď, a to i o našem velkém šyátku, připomíná šep-lání a r t v ý c h .

Socialismus však není, nemá být, nesmí být, socialismem mrtvých, nýbrž živých.

Všechno to pivní dění se podobá jakési zpomalené spiritualis-tické sesneci, v níž účinkují pinglové jako média.

Ale socialismus je záležitost živých, v e s e l ý c h , sil-ných, drzých, chytrých, n e o c h o č e n ý c h lidí, neupřatných a neuplácejících.

"Ach, tatíčku Masaryčku,
ty máš v hlavě díru,
kolikrát ti budem bráti
na rakvičku míru?"

Tak to kdysi zpíval jeden studentský výrostek.

"To kalné ráno
to si psamatuj
mé dítě - "

vyzval varovně Básník, když poslední z Otců národa zavřel oči. Ale nejde o Osoboditele z r. 1918, nejde o osvoboditele z r. 1945, nejde teď ani o převratníky z r. 1948, nejde o nadšené a poli-ticky nezralé obroditele z r. 1968. A nejde jen ani o těch pár, co se přihlásili k Chartě v r. 1977 - mladí, staří, lid církevní i ate-isté, praví i leví, rodinně šťastní i rodinně nešťastní, realpoliti-ci i snilkové naděje.

Jde o nás - nostra res agitur.

Ať už sedíme u piva či erkáme kávu - sdělujíc si nově obje-vivší šerednosti. Ať jsme - charta necharta - nahoře či dole, jen když jsme t a d y , v té zemi (kdysi) krásné, (kdysi) milované, ty velký Romantiku patriotismu se smyčkou kolem hrdla.

Jsem snad tak při zdi, že nejsme schopni smysluplného pohybu? Jsem snad zakopáni do země a kouká nám jen hlava? Nebo snad máme už i "ústa v prsti" a toužíme po nějakém záhrobní (náboženském nebo nevěreckém, tuzemském nebo exilním, libo- nebo lidodemokratickém), chceme prostě únavou diví a deziluzemi zmámení na "šejský "onen svět", kde se i bez našeho úsilí "stromy věčně zelenají", tam d o l ů , k nicotě a nečinnosti? Pochybujeme o smyslu "ontologické reality",

poněvadž už z ní nevane žádná "útěcha" (jak by sň bolestnou ironií prohodil Bondy)? **K o n č í m e ?**

C h c e m e s i j e n h r á t n a ž i v é , a b ý t j e n l o u t k a m i v r u k o u a n o n y m n í c h l o u t k á ř ů ?

C h c e m e j e v í c d ě t s k ý c h s i r u p ů , s m e t a n y , h r o z i n e k , š p e k u a v e p ř o v é h o b ů c k u ? N e ř e k l s n a d s t a r o z á k o n n í p r o r o k Á m o s n ě c o o h l a - d u d u c h a ?

Hle, přicházejí dny , , ,
kdy pošlu na zemi hlad,
ne hlad po chlebu sni žízeň po vodě;
nýbrž po slyšání slov Hospodinových -

Nevaroval snad tenhle divý muž, považovaný ve své době za představitele undergroundu, před mizerií horší než je mizerie nejmizernější ekonomiky?

Budou vrávorat od moře k moři
a ze severu na východ;
budou pobíhat a hledat slovo Hospodinovo,
ale nenajdou -

Spokojíme se Kozákem a Floriánem, máme-li Seiferta a Vaculíka, neřku-li Havla a Bendu, a nadto ještě Reyka a Zahradníčka? Chceme jen přežít při jakéms takéms vepřovém bůčku v doslovném i přeneseném smyslu? Spokojíme se nasmrádlou a vyčmoudlou (pa)kulturou duše a ducha? Nepoznáme už po zbžném očichání, je-li to jedlé nebo nejedlé?

Zdá se nám, že jsme se jaksi - jako národ - ocitli jakoby protě své vůli v tlaku a proudu velkých dějinných ker evropských mocností za Dvěmi našeho českého Října i za Dvěmi Října sovětského, jehož étos a nadšení počátků je žel už také věcí zlé báby Historie, i když dějinné slápně lze někde snad přece jen přečíst.

Oba Říjny, ruský a český, znamenaly od počátku v í c n e ž c h l é b . Jakmile se revoluce ubydlila v ekonomice a v ideologii, a jen v nich, mizel (podle jakési nezvratné zákonitosti známe Bibli a ruskému literárnímu vizionáři Leskovovi) s d u c h o v n í m c h l e b e m i s d o s t a t e k c h l e b a o b i l n í h o .

Ano, bavili se v Černém pivovaře i jiné lidé, než titři, jejichž téměř spiritistickou rozpravu jsem kuse zechytil. Byli tu mladí muži patřící zjevně i úředníkům nebo technikům. Seděli tu i vyložení intelektuálové zírající do prázdna, nebo s podivnou o hodně mladší girl po boku.

Zaslechl jsem cosi o mimořádně významných "očíslovaných" gramofonových deskách a o tom jak složitým a vpravdě tajným způsobem jelze sehnat. O těch vpravdě šťastných okamžicích, kdy se šťastnou rukou šťastným trikem podaří pod náhle zbenevolentnělou rukou prodávajícího šťastně sehnat NĚCO, c o o b v y k l e s k u t e ě n ě NENÍ k d o s t á n í . "A já to teď mám, je to nádherný, jsem z toho divěj, Jarde, a tuhle jsem si to pustil, já byl tak vosvěženej, Jarde, jestli chceš, tak ti to půjčím, Jarde, přijď, ty bys chtěl, nemluvím pravdu?, no ale, víš co, Jarde, přijď si to posležechnout k nám, ta má ženská nebude v soboru odpoledne doma, jede za mámou i s holkou, jo, chtěl bys?"

A někde se tu možná kmitně i něco ze "strojopisné" literatury našich DISI, ale to sotva zahlédneš, maje oko stále ještě málo vyvíčené. To pracují ruce pod deskami stolečků, jako tam jindy, v minulých již časech, hledala kolena hezkých dívek.

A tato DISILIT čte se pak doma málem při svíčke a srká se s mírou jako drahý alkohol.

A hovoří se tu někde o filmu a divadle, o našich těch a těch, "co jsou fakticky jedničky", ale "ty tam, za hřebenice, s jejich kumštem nepustěj, ti seděj doma v Praze na svém českém zedku, a tamti, co si te voběláplí a dostali se těm, co rozhodujou, do příz-
nivého merku, ti si vyjíždějí. Ale žvelká sláva to není. Ale u těch na zedku šedících umělců to budí závist, že áno. A těch, co vyjížděj, Jirko, co se tedy dostanou ven a neuměj to, rozhodně né jako ty jedničky, že áno, v těch to zas budí pocity méněcennosti, nahlížíš to taky tak, vid'?"

UŽ v tom našem Českém říjnu, tak se mi zdá, muselo být něco nezdravého, něco se přimísilo, nějaké choroboblodné zárodky, které pak způsobily onemocnění celého národního těla. Myšlenka státní se-
mostatnosti a národní nezávislosti neměla být myšlenkou centrální. V jádru naší "osvobozené aležitosti" byla přece REVOLUCE HLAV A SRDCÍ, revoluce neustálá, revoluce nejprve i vposledu m r a v n í .

Něco se vmísilo, Kramář jistě nebyl to, co Masaryk, a také Beneš znamená něco jiného než organizačně politický zakladatel našeho osvobozeného státně-národního bytí. Z hory Proměnění, kdy je člověk, ať kmán, či nejvyšší pán v zemi, konfrontován s "živým Bohem", s přítomnou transcendentní pravdou, kterou nelze podplatit a zbavit hran, sestoupil Beneš do nížin politického pozitivismu. Nedostatečný respekt k Ježíšovi vedl ho posléze ke kapitulaci před

hroživě se vynořivšími a císaři před válkou, ve válce proti nacismu, i po ní. - Kdesi "na počátku" je, jak by to snad nazval J.L.Hromádka, nepřekonaný liberalismus, liberalismus spočívající na nedostatečném respektu vůči živé transcendentní konkrétní Pravdě. Je otázka zda tento liberalismus překonal plně sám "zakladatel". - Není náhodou, že jsme zatím neměli "druhého Havlíčka", Peroutka byl přece něco jiného. - Není náhodou, že největší filosofický zjev na českém myšlenkovém nebi B.Rádl, byl většinou národa pokládán za podivína a nosorožce. Ani F.X.Šalda ho nepochopil. A přece právě jeho noetická orientace na to CO BÝT MÁ, jeho duchovní šlechtictví a aktivní promyšlené služebnictví Pravdě bylo vykřištěním, varujícím před přicházející Zkázou. A tento výkřik zní ještě dnes. Není náhodou, že i tak velký zjev české literatury a českého dramatu, jako byl Karel Čapek, se nedokázal ubránit šířavým kusadlům pragmatismu.

Už v našem Českém říjnu tkvělo něco, seco se projevilo v kapitalci před Hitlerem i před Stalinem. Nevymýtili jsme včas vážný pojetí národa, jež lehce přejde v hájení živnosti a přízračně roztomilou kondelíkovštinu. Neanalyzovali jsme včas tenze a tendence pozitivismu, pragmatismu, a vůbec imanentismu ve všech oblastech našeho života. Nevyřešili jsme, aspoň ne dost uspokojivě a nosně, vztah vědy a víry. Nedojasnili jsme relaci "náboženství-politika"; za vyjasnění nelze pokládat hubené výsledky zápasu antiklerikálů proti klerikálům, na obou frontách byli obvykle "liberálové" ve výše naznačeném smyslu, neměli respekt vůči Pravdě: jedni ji odmítali jako transcendens, druhí se domnívali, že ji mají v ruce (čestnou výjimkou v těchto někdejších šarvátkách byl chvalně zmíněný J.L.H., pokud vím). Neodpověděli jsme na otázku, kde jsou kořeny odpovědného politického činu. Neubránili jsme své soukromí, svou duši. Nechali jsme si to, co jsme my sami, "v hloubce" (abych užil pojmu tillichevsko-robinsovnovského) zaneřádit všim možným: od kyčovitých písníček v církevním zpěvníku přes nekritické přejímání Jiráskove historismu, naivizovanou a archivující akceptaci pojetí českých dějin autorizovaně interpretovaných Palackým a Masarykem, nebo na druhé straně Pekařem a Kalistou, až po "uctívání hrdinů", což zahrnuje jak nekritický a někdy téměř cukrářský kult Masaryka, tak třeba fašizující kultění kolem Stříbrného (nechávám stranou specifický kult kolem výrazných levicových vůdců). - Nezvládla se otázka násilí a

nenásilí. Figurkovitě byly postaveny vedle sebe postavy jako Chelčický a Žižka, svatý František a Ignác z Loyoly. Všechno se míchalo se vším. Pilo se z každé studny. Nepohrdalo se žádnou louží. Duchovní organismus národa byl infikován. Inkubační doba byla neštěstí hodně dlouhá. Krize se dostavovaly rázem. Z toho se pak bylo většinou paf. - Zkrátka: neuhájili jsem svůj RÁJ SRDCE, a proto jsme nedokázali včas a účinně deratizovat LABIRINT SVĚTA, světa, který je neméně n á š , než je n a š e srdce.

Rok 1948 v Čechách, pomyslel jsem si, sedě u piva v Černém pivošarfe právě 28. října, by dopadl jinak, kdyby rok 1918 byl hlouběji z a l o ž e n a kdyby byla jeho pozitiva s v e ř e - p ě j i h á j e n a . Možná, že bychom se pak obešli bez známého převzetí moci vůbec.

Pozorování spiritistických seancí, seancí tak pokleslého druhu, měposléze znavilo.

Dorazíme kdy od těchto smutně spiritistických sedánek u piva, kávy, grogu, literatury, umění, politiky a náboženství k n o v é s p i r i t u a l i t ě s člověkem bohaté duše a hlavy vztyčené? - Nebo se už příliš setmělo?

Jiří R u m l

Rýbrcoulův falus

Nehodí se dávat do titulku adekvátní český výraz, i když je mnohem *N* jedrnější, přiléhavější a místními obyvateli Krkonoš hojně používaný, neboť plně vyjadřuje jejich rozhořčení nad impozantní stavbou hotelu HORIZONT v Peci pod Sněžkou. Představoval jsem si však, že bude ještě poněkud větší, takhle spíš odpovídá tomu, kdo onou vertikální budovou korunoval dílo nadcházející zkázy.

Pořád jsem byl zvědavý, jak vypadají Krkonoše bez sněhové pokrývky, abych líp vychutnal krásy přírody - a s politováním jsem seznal, že bílý příkrov je vlastně božím milosrdenstvím, neboť pod ním zůstává očím skryta skutečnost.

Něco z těch hrůz se člověk občas doví z doslechu, vzácně i z našich novin, jako např. přílohy Rudého práva (z 18.9.82), kde jsou na mapě Evropy vyznačena místa největšího zamoření krajín sloučeninami síry, dusíku, chlóru, fluóru a těžkých kovů. Praha je tam na úrovni Porúří a největší množství spadu je zaznamenáno na rozhraní tří soc. států, NDR, Polska a naší republiky. Přitom jsou to údaje z let 73-75, dnešní stav je nohem horší a vizuální zkušenost otřesnější.

Odborníci už odepsali Krušné a Jizerské hory, následovat budou Krkonoše a Jeseníky. Pokud jde o Krkonoše, pesimisté odhadují jejich úplnou zkázu na pět let. Optimisté přidávají pouze tři roky života navíc. Tedy do roku 1990 bude ještě platit tvrzení krkonošského průvodce, že "toto nejvyšší české horstvo, navazující na západě na Jizerské hory, má mimořádně vhodné podmínky pro turistiku a zotavení našich pracujících". Pak bude utrum, milí pracující, šmytec - a severní polovina Čech bude navíc bez vody.

Dlouho se nasmělo vůbec psát, že nějaký spád existuje - přece nelze zveřejňovat, že soc. průmysl plodí také nějaké škodliviny. Dokonce byl vydán ministerský zákaz vědeckých prací o neblahých účincích splodin lidský organismus, až přišel obaleč a snadno stačil sežrat, co z e zdravých stromů ještě zbylo, a zřejmě si ani moc nepochutnal, musel nutně trpět podvýživou, protože roční přírůstky zelené hmoty byly už beztak minimální. Té přáškování před dvěma roky přišlo s křížkem po funuse. Ba ještě dovršilo, co se předtím kyslíčnicku siřičitému nepodařilo zničit - vyhubilo i jiný hmyz a

tím také ptactvo.

To už jež tak v přírodě zařízené, že každé porušení rovnováhy se musí draze platit. Během týdenního pobytu v Krkonoších jsem slyšel křik asi pěti ptáků a z ostatních příslušníků říše živočišné jsme kromě lidí na vlastní oči viděli pouze dvě srny, které večer přebíhaly silnici před projíždějícím automobilem. A to jsem byl i v přísně chráněné rezervaci, kam noha normálního smrtelníka nevkroutí. Za Jelení horou na Kouli, kde je prastará lovecká chata, jsme se skoro hodinu museli pohybovat v naprosté tichosti, abychom nevyplašili vysokou, a podařilo se nám splasit jen jednoho domorodce, který přes zákaz v tomto přísně chráněném území škubal borůvky obrovským hřebenem.

Trestuhodná drzost, už vidím, jak by se do něho pustily naše sdělovací prostředky, že ničí národní park - ten vyvrhel - jak by ho rozcupovaly. Ne že bych ho bral v ochranu, i mně se pění krev, když vidím v lese poházené kelímky, plechovky, staniol po čokoládě, ulámané větve a hřebenem vyrvané borůvky kdekoli, nejen v národním parku. Ale tohle škůdcovství není tou nejhorší metlou, skutečný vandalismus má mnohem hlubší kořeny a svou korunou dosahuje až k hlavám nejvyšším. Žádný statut národního parku jim není svatý, ať jsou to hlavy pomazané. S bohorovným klidem si nechají udělat v místech, kde jsou stromy ještě jakžtak živé, asfaltovou silnici pod Černou horou až ke své víkendové chatě, nebo vysekat pás lesa od Žacléře pro sloupky elektrického vedení na Lysečínách. Konkrétní výraz reálného humanismu!

V té prastaré lovecké chatě na Kouli je jako první kronikářský záznam z pobytu hraběte Černína, který tu kdysi přespal na kavalci, když předtím k místním posedům přišel po svých. Dnešní držitel Černínského paláce si vozí zadek po asfaltu až k honosné residenci svého ministřeství. A nejen on, i jeho podřízení.

Vůbec mám pocit, když se tak porozhlídnu po krkonošských hřebtech, že teď máme mnohem víc feudálních pánů, než jich kdykoli v Čechách dříve bývalo. Nebo si aspoň kdekdo na ně hraje a správa KRNAPu je na ně krátká. Stalo se už pravidlem, že každý nový objekt v nepřístupných lesích je obetván širokými komunikacemi a že navíc jeho vzhled vůbec nerespektuje ráz krajiny. A tak se Krkonoše zaplňují stavbami, které svými tvary připomínají krematoržání visáž pražského parlamentu nebo obilní síla, činepovedené lyžařské můstky z materiálů do hor nevhodných, když typické krkonošské boufy postupně skoro všechny vyhořely.

Sklo, beton, laminát, hliníkové folie a dokonce i měď, obrovské pláty mědi pokrývají celé stěny rekreačního objektu Státní banky nad Muldou. Zřejmě objevili měděný důl někde v katastru slušovickeho JZD, které si sem do Krkonoš odskočilo na fušku v rámci přidružené zemědělské výroby. Není přece možné, že by se na to při schválení projektu nepřišlo, vždyť třeba onen Krkonošův úd v Peci prošel tolika institucemi, že jeho prováděcí studie je opatřena 57 razítky.

Poučná je nyní i cesta na Sněžku. Tento nejvyšší vrchol Krkonoš je teď dosažitelný pouze lanovkou, pokud zrovna jezdí. Cesta po hřebenech nazývaná symbolicky Cesta čs. polského přátelství je momentálně zarubaná. Ani pionýři, malované děti, nesměli po ní kráčet při svém nedávném výstupu na vrchol Čech, když jich předtím přes tisíc dopravily autobusy až k památníku internacionálního sjezu proletářů na Pomezí boudy. Jo, ti proletáři se měli, když se před 60 lety mohli takhle scházet bez ohledu na hranice! Pravnuci vítězných proletářů šlapali pěkně oklikou, což je možná o mnohém poučilo.

Chodit se nesmí ani po naší straně hranice podél napnutého lana, to vás hned ozbrojený polský voják v duchu vyjimečného stavu zažene zpátky, pokud rovnou nepovolá policii k dalšímu šetření. A lano přátelství se táhne prostředkem vrcholu Sněžky jako hmatatelný důkaz našich dnešních vztahů.

To všechno jsou ovšem jevy pomíjivé, ale devastace přírody je bohužel skutečností trvalou. Kam se podíváte, hřebeny nejvyšších českých hor jsou věnčeny šedivými usychajícími leasy a protkány širokými průseky dálničního typu. Zemský ráj to na pohled! Některé planiny připomínají rozlehlá letiště či odpalovací rampy k letu na Mars. A neustále po nich okolo cedulí požadujících naprosté ticho rechetí buřozery, skrejpry, finišery, katrpilary a čertví, jak se jmenují všechny ty švédské obludy, které ucviknou strom jako stéblo trávy. A okolo jiných cedulí nabádajících turisty, aby neopouštěli vyznačené stezky, směřují k této nejmodernější technice na vykloučení přírody v kolonách orenžové tetry napěchované štěrky a asfaltovou drtí, přičemž nemusí mít obavy, že se navzájem nevyhnou. Místáček pro čtyři nákladáky.

Věru milosrdná bude bílá přikrývka, která to vše už brzy zahřálí do svých závějí, ale pod tím sněhem zůstane hrůza hrůzou. Krkonoše umírají a nebudou proto asi daleko od pravdy domněnky, že asfaltové silnice a dráty elektirického vedení k rezidencím i jiné právoední znaky přítomnosti novodobé šlechty se dál nerozumnějí. Oni asi

přesídlí do krajín dosud tolik nedotčených - třeba na Šumavu nebo na Slovensko, a v Krkonoších po nich zůstane jen ten psazník vztyčeného údu jako symbol našich nozových dějin. Chudák Rýbroul!

Praha, 26. září 1982

Ludvík V a c u l í k

Vůně června

Narážím na meze jazyka. Chci mluvit o vůních, a nemám - totiž není dost vhodných přídavných ani podstatných jmen a hlavně sloves: všecky věci světa voní, páchnou, smrdí nebo čpí, a jsme hotovi. Při podrobnějším rozlišení pachů musíme si pomoci výrazy z oboru chuti a hmatu: sladká vůně lip a nakyslý pach babských hader, něžná vůně hvozdíku a ostrý pach kravina založeného vedle poutního kostela v Králíkách.

Nejproduktivnějším způsobem popisu pachů je označování podle zdroje a vzniku, účinku nebo účelu: Nad krajem se přelévala prašně lepkavá slasová vůně vymetajícího obilí, omamná vůně pustyrřelu v zahradě vsetínské nemocnice překrývala hnusobný zápach amputovaných končetin, odhazovaných prostě, jak jsem si tenkrát představoval, do jednoho zlověstného kouta zahrady, za jejímž plotem popojížděla vlhce mastným teplem vonící čtyřkolá lokomotívka, tklivý pach zvedal se z mechu pod smrky dýšícími pryskyřicí, zatímco nad sluncem rozpáleném průseku, kde se od jednoho stožáru k dalším těžce vlekly měděné dráty, ucítil muž známou, a ničím nezaměnitelnou vůni elektřiny o vysokém napětí, ten pach odpařujícího betonu a železa smíšený s ozónovou atmosférou, jaká po bouři dočpívá z ostrých blesků, když člověk nadaný politickým čichem musel toho léta roku 1936 cítit, že Evropa začíná smrdět krehovem.

Nejprostším a přímým východem z nouze o popis pachů je přirovnání k něčemu, co každý dobře zná: smrdělo to jak s^{vo} čertů. V jednom rumunském westernu se dva čerství emigranti přichmýtnou k přestelce, v níž se octnou na straně, jež pak zvítězí, načež je nenadálí podezřelí pozdraví kalíškem pálenky jantarové barvy, již

oni nečůvěřivě přijmou, když ji starší z nich nejdřív byl očichal, řka mladšímu rumunsky, jak jinak, "to je ta ze štěnic", aby pak oplatil pozdrav pálenkou ze své domácí čutory, průzračnou a čistou jak voda - tou ze švestek.

Myslím, že chudoba slov pro vůně plyne z obecně upadajícího výkonu lidského čichu i z malé váhy, jaká se mimo jídelní stůl dává tomu, co nám čich oznamuje. Šel jsem v polích, a tu mě tenounce šibla jakási natrpkle kyselá vůně, nikoli tak špatná. Zakroužil jsem, že se zpřesnila ve štiplavě a blivý pach, který jsem poznal: listí švestky bylo popelavě osazeno máčicemi. Jindy mi stopa cigaretového kouře, již by miň zaujatý frňák nezaznamenal, přes dvoje dveře ~~znamenala~~ ohlásila, že na naší chůbě se zastavil modrý instalatér, a mýlil jsem se už v barvě: byl to zelený policista a nezastavil se, nýbrž posadil se na zavěšující židli, kterou si přinesl z prožuklé skůžebny. Můj čich byl tedy spolehlivý, mýlil se intelekt. Jináč voní suchý písek a jináč mokrý, ale jak to říct? Ona i křída voní, páchne jaksi i karbon, i jura, silur a devon. Snadné je to s ryzlinkem, ten voní vlašsky. Horší s polskou otázkou, a špatně nám svou vůni napoví španělská bota.

Jenom děcko vystačí pro karmin, purpur, šarlach, bordó a nech s červenou barvou. Ale jak rozlišit, co vše zahrnuje sladká vůně? Spadá sem přehavá vůnička rolního svleče, již zná málokdo. Zatímco na jednom konci sladkého spektra obrovitá lípa na začátku prázdnin už hučela medem, za stodolami cosi růžově sladoučkého šeptala polehavá jeřlice trnitá, ale běda přilehnout! Milostně sladká je vůň červených kostelů, a to od květů, jimiž je přioděn oltář. Kdo však slovem odliší tu pobožnou voňavku panenské lilie, jež se pokládá božskému milenci, od smyslného pachu zlatohlavé divoženky lilie, číhající pod křovím čím dál čpavěji, až už se nikdo nemůže nachytat! Jak vysvětlit někomu, kdo sám neovoněl, slavnostní rozdíl mezi šedomědrou Blue Moon a skromnou šípkovou růženkou?

Šel jsem ulicí, a tu na mě ze rohem vyběhla z perku parfumericky rujná - jiný výraz pro to nenacházím - vůně sladkobílého hroznu kvítků, jimiž v tomto měsíci rozkvétá ligustrum, ptačí zob. Zastavil jsem se, a musel blíž: nechal jsem si narkoticky roztočit hlavu, a už tu byly zase bílé čvė kozy - jiný výraz pro to ani neexistuje -, které ty kvítky tak rády vždycky fetovaly, a na podzim pak se dopovaly černými kuličkami toho keře. A hned mě, vidíte, vlečou pryč, tou růžovošedou cestou, vydechující páry zmoklého červenového

kamení, chodníkem podle Šitrichova pole, jež se celé nadvzdává na hebe fialovém, avšak lilkovitě záhadněm výparu kvetoucího bramboru, a podle Durčikovy jeteliny, opojně plující v brusu čmeláků, a dále k potoku, kdy konečně zapadáme do konejšivě hořkého vrbí. Tam kozy ztráví zbytek žlutého dne, zatímco já se skláním mezi kořeny trpkých olší, kde se vždy drží chladný dech ryb.

Ale kdo by dnes, kráčeje v polích, vyhmátl jemnými smysly přes hrubý plech jedů a hnojiv tenkou silicí bramborového květu? Musím odkázat asi do cizí země toho, komu bych přál, aby jako já spadl někdy za stodolou do vzduchu umíchaného z prastarého dřeva a nových hluchavek, z loňské slámy a letošního sena, z minulých obraží a budoucích dětí. Jako asi je francouzská vůně šantánu, je německý pach vojenského sukna a maďarsky bude vždycky vonět cimbál.

Vím, komu z přátel se toute úvahou moc nezalíbím. Těm, jimž nostalgické poetizování moc nevoní, protože jejich čich se za poslední léta vytrénoval téměř speciálně pro detekci hniloby v dánském státě. Tak od té jás se řád podvracím, aspoň na chvíli, kdy mi dají na sebe zapomenout ti, kdo strkajíce sice mosy do všeho, přece nás dokáží oblažit vždycky jedním oděrem - jak to říct - na ruský způsob.

Také štěrka mezi pražci voní, a to jinak dnes, kdy nad ním poskakují bílí motýlové, a jinak bude vonět, až na něj začne padat žlutá listí. Jinak voní cesta tma, a jinak nazpátky.

(Červen 1982)

Ludvík V a c u l í k

K o n e c l é t a

Stromy odkvetly na jaře dobře, jak jsem psal, a ovoce je dost: V té věci jsem se mýlil. Švestky se tíhou prohýbají, jabloně jsem musel podepřít, které narodily, ale stromy, jež nejsou ničí, ty podél okresních cest, se tragicky lámou a je divné, že strom nemá puď, aby nadměrné plody shodil. Stromovkou prý chtějí ty kurvy vést šestiproudou silnici.

Léto je neuvěřitelně dlouhé a teplé. To my když jsme byli pravda mladí, tak pršívale a bylo zima, takže steří nám říkali, jak bývalo teplo, když oni byli mladí. V roce 1947 jsem v Brumově o prázdninách ležel jednou na kúpelce a četl Benešovu "Demokracii dnes a zítra", příjemně napjatý, co pěkného mi život přinese hned tam na kúpelce a co zajímavého a dobrého se za mého života stane ve světě. Ten spis se mi zdál tehdy těžký a chytrý, musel však být dosti prostý, když ho vývoj mohl tak lehko obelstít. Od té doby se světa zmocnily tajné organizace a gangy, z nichž jeden miní Stromovkou vést dálnici. Jako by ji nemohli vůbec vést mimo Prahu! Kdoví, co v tom zase je! Říká se, že mocné, vysoko prokorpumpované zednické lóže, vypasené na Netru a sídlištích, se prostě ohlížejí po dalším žrádle.

Vidím, jak každou hodinu - já rozčileně sedím nad tímto papírem už několik hodin - odtrhne z třesně žlutý lístek a spědne. Ptáci už nezpívají, jenom vosy klikatě bzzzz skučí, ale já jak jsem pořád moudřejší a blbější, nedokážu už ani vosu zabít. Kdybych se měl srovnat s loňským, letošní jsem o něco zdravší a silnější, celkově klidnější, ale v momentu vzteklejší: když například se dovím, jako právě před třemi hodinami, o plánu na zničení části Stromovky a zamoření jejího zbytku. Kdo to podepíše, toho bych ovšem zabít schopen byl, snad.

Jenže já jsem chtěl, než mě vykojčila ta banda, která se v důležitých věcech nikdy neptá lidí na názor, psát o tom, jak jsme a Josefem byli na té fotografické výstavě. Dva dny před jejím zavřením posla jsem mu telegram (v němž mi pošta odmítla vzít jedno slovo, takže jsem místo "posrané koně" musel telegrafovat "blbě"), aby zítra přišel na jedinečnou výstavu. Telegram byl pilný, stál osmadvacet korun a Josef ho dostal včas, protože jeho manželka ho

musela z práce jít vyzvednout na poštu. "Co se děje, co je," pravil druhého dne ve dveřích, "ty pořádáš výstavu?" - "Já ne, ale mohl bych," řekl jsem. "Tam by byl nával," uznal Josef, "ale brzo byš ti ju zavřeli, nebo i tebe".

Pěšky jsme šli od nás z Holešovic přes Letenský park zase a povídali si, co je nového, Josef mi vyprávěl, jak ho bolí rameno, protože spadl z auta, a já jsem, jak mě už dva měsíce bolí pravý loket z ničeho. Den byl teplý, vlhký. Došli jsme na výstavu a ta byla zbouraná! Jenom papíry a latě se válely po zemi. Začal jsem mužům, kteří to udělali, nadávat, že je to typické: nic nepletí v původním znění, všechno se hnusně odchýlí od očekávání, a jestliže v evropětějších zemích se teď v porodnicích nechávají novorozenáta u matek na samostatných pokojích, tady u nás se to zavede v podobě takové, že harantí matkám na společných pokojích řvou a sestry k nim nejdou, vždyť jsou tam přece matky, takže ty jsou nevyspalé a kazí se jim mléko. Muži se hájili výkladem, že museli výstavu zavřít dřív, aby měli dost času na přípravu nové, ale bránili se chabě, museli cítit, že to není k věci.

Venku Josef pravil: "Tak jsme viděli hovno." - "Přijde na to, jak to nazveš. Viděli jsme jeden druhého," řekl jsem a šli jsme směrem k Pařížské třídě. "Měl bys chuť na becherovsku", zeptal se Josef. "Ne. A ty" - "Já také ne." Došli jsme k obchodu s fotografickými věcmi, a jako vždycky v takových případech, Josef dostal chuť koupit si nový aparát. Vešli jsme tedy dovnitř a Josef si dal ukázat Praktiku, kterou by si koupil, kdyby ji kupoval. Prodevač mu o ní dával ochotně všechny informace, jen v jedné jsem ho musel doplnit já: že ty kurvy do toho nedovážejí baterie, já jsem si je musel nechat darovat z Německa. Ale Josef pravil, že stejně by si ji koupil, mít u sebe tolik tisíc.

Odtud jsem šli do Železné, kde jsem Josefovi chtěl za výlohou sovětského obchodu ukázat dalekohled monokulár, který mě už dávno zajímá. "Zvětšuje desetkrát", řekl jsem, "používal bych ho na hvězdy." Prodevač nám dalekohled půjčil do ruky a Josefovi se ta zesouvací šedá rourka, připomínající plavbu Pacifickým oceánem, hned zalíbila. Zeptal se mě, má-li si to koupit. "Rozhodně" řekl jsem, protože sám bych si ten dalekohled koupil už dávno, kdybych se nebyl bál, že budu mít dva, když mi ho někdo dá k vánocům, potom k narozeninám a teď zas k vánocům. Požívali jsme se oba dalekohledem směrem ke dveřím, ale pro silné zvětšení nebylo na tak krátkou vzdá-

lenost nic rozoznát. Josef dalekohled zaplatil, stál jenom pět set padesát korun, a řekl, že se bude dívat na ptáky.

Teď někam na oběd. V zahradní restauraci za radnicí jsme si objednali jídlo, nevím už jaké, a než nám je přinesli, Josef vytáhl dalekohled. Prohlíželi jsme si okolí a já jsem u toho pravil dosti hloupé poznámky, k nimž mě čosi nutí, když se cítím v atrakci. První věc, jež se do dalekohledu vešla celá, byl zlatem se třpitící kříž na kostele. Vykřikl jsem dšasem, a hned jsme dalekohled museli půjčit lidem u sousedního stolu. "Ale krumpáčů prý tam majímálo", pravil jsem zasek Josefovi se zaslouženou pusou hlasitě. "Já dycky dostanu dšchod", odpověděl Josef, "a utratím ho, ani nevím zač, za nějakou blbost. Jako za tento dalekohled." - "Máš slabou vůli," řekl jsem.

Loni jsme mnoho jablek proměnili v mošt, psal jsem o tom a znelíbil se přitom na obě strany několika větami, jimiž jsem vysvětloval, proč nepodepisuji politické protesty. Co se stalo od té doby? Něco, nebo nic? Milan Šimečka je doma bez mého přičinění, a soud - bude, nebude...? V povětrí visí čekání. Právě mi přišli ze zahrady říct, že máme ježka. To trochu odvádí mé myšlenky od té zprávy o Stromovce. Cítí vůbec někdo odpovědnost za to, v jakém stavu zanecháme tuto zemi? To tam není nikdo, aby jim vysvětlil, že Královská obora je po všech stránkách cennější než silnice, že doprava ztrácí budoucnost, protože výroba se bude muset zmenšit na nejnutnější věci k životu?

Volal mi Josef, že nevidí nic, protože zpěvní ptactvo najednou, jako na nějaké tajné varování, opustilo krajinu. Z toho Josef soudí, že bude brzo zima. To by byl ten lepší případ, ještě. Myslím si já.

O B S A H

	str.
+++ K situaci vědeckého výzkumu v ČSSR	1
+++ Dopis Charty 77 k pokračování madridských jednání	10
Jaroslav Š a b a t a	
Dopis Mezinárodnímu výboru proti represi	15
+++ Dopis Charty 77 mírové radě IKV	20
Miroslav	
Vám, kteří pochodujete za mít	23
Jiřina Š i k l o v á	
Obhajoba	36
František kardinál T o m á š e k	
Dopis Katolickým novinám	41
Jan P o t o c k ý	
Dvacátý osmý v Černém pivovaře	42
Jiří R u m l	
Rýbrcouláv falus	50
Ludvík V a c u l í k	
Vůně června	53
Ludvík V a c u l í k	
Konec léta	56